

ÁLLAMI
SZÁMVEVŐSZÉK

PÉNZÜGYI KULTÚRA FEJLESZTÉSI PROGRAMOK FELMÉRÉSE

Kutatási jelentés

2016. április

A KUTATÁSI JELENTÉST KÉSZÍTETTÉK:

Dr. Németh Erzsébet
felügyeleti vezető,
az Állami Számvevőszék Pénzügyi kultúra projektjének vezetője

Jakovác Katalin
számvevő

Dr. Mészáros Aranka
docens (SZIE)

Kollár Péter
tanszéki mérnök (SZIE)

Dr. Várpalotai Viktor
számvevő

A KUTATÁS ELŐKÉSZÍTÉSÉBEN RÉSZT VETT:

Molnár Bálint
számvevő főtanácsos

KUTATÁSVEZETŐ:

Dr. Németh Erzsébet
felügyeleti vezető,
az Állami Számvevőszék Pénzügyi kultúra projektjének vezetője

KAPCSOLAT

penzugyikultura@asz.hu

ISBN 978-615-5222-12-2

Tartalomjegyzék

1.	A kutatás célja és kérdései.....	5
2.	A pénzügyi kultúra fogalma és fejlesztése	6
2.1	A pénzügyi kultúra helyzete Magyarországon	7
2.2	A pénzügyi kultúra fejlesztése Magyarországon	8
3.	A kutatás hipotézisei	10
4.	Módszertan	11
4.1	A felmérés célterülete, adatbázisa.....	11
4.2	A kérdőív kialakítása, szerkezete.....	11
4.3	Adatok feldolgozása.....	12
4.4	Minta	13
5.	Eredmények.....	16
5.1	Kiknek szólnak a pénzügyi kultúra fejlesztését célzó képzések?	16
5.2	Hány főt értek el a szervezetek, mi jellemzi az elért csoportok társadalmi reprezentáltságát? 19	
5.3	Milyen források finanszírozzák a képzéseket?	22
5.4	Melyek a képzések fő célkitűzései? Mennyire hangsúlyosak az egyes témakörök?	25
5.5	Milyen módszerek jellemzik a képzéseket?	29
5.6	Milyen időtartamúak a képzések?	31
5.7	Mennyiben érhetőek el illetve állnak rendelkezésre a képzések tematikái és tananyagai?...	34
5.8	Milyen szakképzettségűek a képzések oktatói?	36
5.9	Mennyire jellemző az oktatók felkészítése?	38
5.10	Mennyire jellemző az igények felmérése, illetve a képzés eredményességének mérése?	39
6.	Eredmények összegzése	42
7.	Következtetések	43
	Irodalomjegyzék	45
	Ábrajegyzék.....	46
	Melléklet	47
	M.1. Keresztábrák	47

1. A kutatás célja és kérdései

A lakosság pénzügyi döntéseit megalapozó ismeretek hiányosságaiából fakadó makro- és mikroszintű kockázatok mérséklése összehangolt cselekvési programot és intézkedéseket igényel mind a közszektor szervezeteinek, mind a közszektoron kívüli szereplők részvételével. Az Állami Számvevőszék jelen kutatásának célja, hogy átfogó képet adjon a hazai pénzügyi kultúra fejlesztési programokról (képzések, felmérések, versenyek, egyéb). A kutatás támogatást nyújt a pénzügyi kultúra fejlesztésre vonatkozó nemzeti stratégia kidolgozásához azzal, hogy feltárja a már fennálló képzési rendszerek, programok jellemzőit, hiányosságait, és segít meghatározni a szükségleteket. A kutatási tapasztalatok reményeink szerint kiindulópontként szolgálhatnak a pénzügyi kultúra fejlesztés infrastruktúrájának kialakításához is.

Kutatásunk célja kapcsolódik korábbi felmérésünk eredményeihez is. Az Állami Számvevőszék 2013. évi kutatásának egyik legfontosabb megállapítása – miszerint a korábban középiskolai pénzügyi-gazdasági képzésben részesült hallgatók pénzügyi kultúrája nem fejlettebb az ilyen képzésben nem részesülteknél – felveti azt a kérdést, hogy milyen tényezők magyarázhatják a középiskolásoknak nyújtott képzések alacsony szintű eredményességét.

A jelen kutatás során ezért elsősorban arra kerestük a választ, hogy jellemzően milyen szervezetek, mely témaköröket, milyen módszerekkel, milyen eredményességgel és kiket képeznek. A kutatási kérdéseink az alábbiak voltak.

- Kiknek szólnak a pénzügyi kultúra fejlesztését célzó képzések?
- Hány főt értek el eddig a szervezetek, mi jellemzi az elért csoportok társadalmi reprezentáltságát?
- Milyen forrásból történik a képzések finanszírozása?
- Melyek a képzések fő céljai és az érintett témakörei?
- Milyen módszereket alkalmaznak a képzések során?
- Milyen időtartamúak a képzések?
- Mennyiben érhetőek el illetve állnak rendelkezésre a képzések tematikái és tananyagai?
- Milyen szakképzettségűek a képzések oktatói? Mennyire jellemző az oktatók felkészítése?
- Mennyire jellemző az igények felmérése, illetve a képzés eredményességének mérése?

A kutatás eredményeinek ismertetését a képzési programok felmérése, elemzése révén kapott tapasztalatok bemutatásával kezdjük. A felmérésekre, versenyekre, egyéb kezdeményezésekre vonatkozó eredményeket a soron következő kutatási jelentésünk tartalmazza.

2. A pénzügyi kultúra fogalma és fejlesztése

A pénzügyi termékek és szolgáltatások piaca a XXI. századra rendkívül összetetté és kockázatosá vált. Ahhoz, hogy a mindennapi életben felmerülő pénzügyi kérdésekről megalapozottan tudjunk dönteni, folyamatosan megújuló ismeretekre, az összefüggések megértésére, és bizonyos készségekre, egyszóval megfelelő pénzügyi kultúrára van szükség. A megfelelő pénzügyi kultúrára a döntéshozók ma már egy, a mindennapi élethez nélkülözhetetlen készségként tekintenek (Grifony-Messy, 2012).

A pénzügyi kultúrának számos definíciója létezik. Ezek a pénzügyi kultúra fogalmát különböző megközelítésben próbálják megragadni; alapvetően a pénzügyi tudáson, ismereteken keresztül, a pénzügyi folyamatok megértésén, illetve a pénzügyi döntések meghozatalának képességén keresztül. A különböző megközelítéseket mutatja be összefoglalóan pl. Kovács et al. (2013). A Magyar Nemzeti Bank (MNB) által 2008-ban kialakított, és kutatásunkban is használt definíció alapján *a pénzügyi kultúra a pénzügyi ismeretek és képességek olyan szintje, amelynek segítségével az egyének képesek a tudatos és körültekintő döntéseikhez szükséges alapvető pénzügyi információkat azonosítani, majd azok megszerzése után azokat értelmezni, és ez alapján döntést hozni, felmérve döntésük lehetséges jövőbeni pénzügyi, illetve egyéb következményeit*. Ez a definíció megegyezik az Állami Számvevőszék (ÁSZ) és partnerei által végzett, a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúráját elemző tanulmányban használt fogalommal (Béres et al., 2013).

A pénzügyi kultúra fejlettsége minden gazdasági szereplő együttes érdeke. Mikro szinten a fejlettebb pénzügyi kultúrával jellemezhető háztartások és vállalkozások nagyobb valószínűséggel kerülnek el azokat a pénzügyi döntéseket, amelyek túl nagy pénzügyi kockázatot jelentenének számukra (drága hitelek, kevés megtakarítás, (házi) költségvetés készítés és tervezés hiánya). Ezen kívül Klapper et al. (2012) kutatásai azt mutatják, hogy a magasabb szintű pénzügyi kultúra nagyban segíti az egyéneket a váratlan makrogazdasági és jövedelmi sokkok kezelésében. Makroszinten pedig minél fejlettebb egy társadalom pénzügyi kultúrája, annál kifejezettebb az igény a pénzügyi intézmények átláthatóságára, illetve annál nagyobbak a rendelkezésre álló megtakarítások az országban, valamint stabilabb a pénzügyi rendszer is (Widdowson-Hailwood, 2007). A pénzügyi kultúra fejlesztése tehát mind az egyéneknek/háztartásoknak, mind a pénzpiaci szereplőknek, mind pedig az államnak fontos érdeke.

Ezt az érdeket felismerve – különösen a pénzügyi válság kirobbanása óta – számos ország törekszik arra, hogy a pénzügyi kultúra felmérése, fejlesztése, annak finanszírozása a kormányzat, a nemzeti bank, vagy a közszféra egyéb szervezete által célirányosan (gyakran nemzeti stratégiában megfogalmazottak szerint), szervezeten, átlátható és minőségbiztosított módon valósuljon meg. A centralizációnak oka az a jelenség is, hogy a pénzügyi képzések, és egyéb, pénzügyi kultúra fejlesztéshez kapcsolható egyéb programok jellemzően a pénzügyi piac szereplőinek egyedi kezdeményezésként jelentek meg, ezért azok koordinálatlanok, eredményességi szempontból jellemzően nem értékelik azokat, illetve gyakran erőforrás-pazarláshoz és duplikációhoz vezetnek (Grifony-Messy, 2012).

A pénzügyi képzésre¹, illetve a pénzügyi kultúra fejlesztésre vonatkozó stratégiák kidolgozása során jól hasznosíthatók a kutatási tapasztalatok, illetve a felmérések eredményei. Ezek egyrészt rámutathatnak

¹ A pénzügyi képzés – az OECD definíciója szerint – az a folyamat, melynek segítségével az egyének jobban megértik a pénzügyi termékeket és fogalmakat, információk, oktatás és/vagy objektív tanácsadás segítségével fejlesztik készségeiket és magabiztosságukat, így jobban felismerik a pénzügyi kockázatokat és lehetőségeket, megalapozott döntéseket hozhatnak, a pénzügyi jólétük és biztonságuk növelésére egy jól behatárolható kockázatvállalás mellett (idézi Bárczi-Zéman, 2015).

a népesség, illetve annak egyes szegmensei (alcsoporthajai) körében a szükséges fejlesztési igényekre, másrészt azonosíthatják a már fennálló képzési rendszerek, programok erősségeit, gyengeségeit. Grifony-Messy (2012) az OECD felmérés adatai elemezve rámutat arra, hogy a kormányok jellemzően három információforrásra alapozva határozták meg a pénzügyi oktatásra vonatkozó nemzeti stratégiák prioritásait. Jellemzően országos szintű felmérésekre, fogyasztóvédelmi hatóságok adataira, valamint más országok tapasztalataira támaszkodtak. Az országos szintű felmérések képet adhattak a lakosság, illetve társadalmi csoportok tudásszintjéről, attitűdjéről, a pénzügyi fogyasztási szokásokról, a sérülékenységről stb. A fogyasztóvédelemmel foglalkozó állami szervek adatai rámutathatnak a tipikus kockázati kitétségekre. A pénzügyi kultúra fejlesztésben úttörőként feltűnt országok (pl. Egyesült Királyság, Ausztrália), illetve a nemzetközi szervezetek (pl. OECD), az Európai Bizottság tapasztalatai fontos inputot szolgáltattak az infrastruktúra kialakításához.

A nemzeti stratégiák tervezési fázisában szintén nagyon hasznosnak bizonyul, ha a már létező kezdeményezések feltérképezése és értékelése is megtörténik². Ezek egyfelől rámutatnak a fennálló programok gyengeségeire, másrészt lehetővé teszik a jó gyakorlatok megismerését.

2.1 A pénzügyi kultúra helyzete Magyarországon

A magyar lakosság pénzügyi kultúrájára vonatkozóan pénzügyi intézmények, költségvetési szervek, illetve az OECD végzett felméréseket, kutatásokat, illetve számos tanulmány jelent meg e témakörben. A kutatások, felmérések összességében negatív képet festenek a magyar lakosság pénzügyi kultúrájának fejlettségéről, és jellemzően ugyanazok a kockázatok, tudásbeli és készségbeli hiányosságok merülnek fel időről-időre.

AZ OECD 2012-BEN 4 KONTINENS 14 ORSZÁGÁBAN VÉGZETT KUTATÁSA (Atkinson – Messy, 2012) szociodemográfiai jellemzők alapján vizsgálta a pénzügyi ismeretek, viselkedés és a pénzügyi kultúra különböző aspektusaira vonatkozó attitűdök terén megmutatkozó különbségeket.³ A kutatás eredményei azt mutatták, hogy míg az elméleti ismeretekből a hazai válaszadók az első helyen végeztek, addig a gyakorlati alkalmazás alapján az utolsó előtti helyezést érték el. 2015-ben megismételték a felmérést, mely azt mutatja, hogy bár kevesebb válaszadó küzdött napi megélhetési gondokkal 2015-ben, mint 2010-ben, a lakosság a pénzügyeit tekintve kevésbé megfontolt, gondos és előrelátó lett, valamint a megkérdezettek csupán felének vannak pénzügyi céljai. Továbbá csupán minden negyedik család készít költségvetést, illetve tendenciaszerűen csökkent a kamatszámítással kapcsolatos pénzügyi feladatokat helyesen megoldani tudók aránya is.

A HITELINTÉZETI FELMÉRÉSEK, KUTATÁSOK szerint a lakosság alapvetően bizalmatlan a pénzügyekkel és a szolgáltatókkal szemben, a pénzügyi döntéseket nem alapozza meg kellő ismeret, tapasztalat, tájékozódás. A lakosságot a passzív, felhasználói attitűd jellemzi, a nem használt banki szolgáltatások iránti minimális az érdeklődés és ismeret. A hosszú távú pénzügyi tervezés (anyagi öngondoskodás) hiánya szintén jellemző (Szalay, 2013).

AZ ÁSZ PÉNZÜGYI KULTÚRA KUTATÁSA (Béres et al., 2013) során használt kérdőív az általános és a szociodemográfiai kérdéseken túl a megtakarításra, befektetésekre, hitelekre vonatkozóan tett fel kérdéseket, valamint kalkulációs feladatokat is tartalmazott. A kutatás megállapította, hogy a *felsőoktatásban tanuló fiatalok valós és vélt pénzügyi tudása között lényeges különbség van*, valamint hogy a *hallgatók pénzügyi*

² Az OECD felmérése alapján a vizsgált 35 ország 45 %-a végzett ilyen jellegű tevékenységet.

³ A legújabb, 2015. évi felmérés eredményeinek feldolgozása jelenleg még tart.

műveltségét elsősorban az aktuális élethelyzet és a tapasztalatok határozzák meg (mindez egybecseng a nemzetközi kutatási tapasztalatokkal is). Luksander et al. (2014) a további tényezők vizsgálata során azt a fontos megállapítást teszi, hogy a középiskolai pénzügyi-gazdasági képzésben részesültek pénzügyi kultúrája nem fejlettebb az ilyen képzésben nem részesülteknél. Ez rávilágít a középiskolások oktatásának rendkívül alacsony eredményességére (ez szintén egybecseng az amerikai tapasztalatokkal, lásd pl. Willis (2009) tanulmányát a középiskolai pénzügyi oktatás társadalmi költségeiről és eredményességéről). Érdekes megállapítás továbbá, hogy a pénzügyi-gazdasági ismereteik szintjétől függetlenül a hallgatók erősen kockázatkerülőnek mutatkoztak; összességében a 18-25 éves korosztály háromnegyede tartózkodik a kockázatoktól (Huzdik et al., 2014). A kutatásból levonható következtetés, hogy a kockázatvállalási hajlandóságot elsősorban más tényezők határozzák meg, így a társadalom aktuális attitűdjei, félelmei, vágyai, tapasztalatai. A hitelekhez kötődő érzelmi viszonyulás témakörét vizsgálva Németh et al. (2015) tanulmánya rávilágít arra, hogy a fiatalok elsősorban a szülőktől szerzik be a pénzügyi döntéseikhez szükséges információkat, ezáltal a családi minták is jelentős hatással vannak attitűdjükre, terveikre.

AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA (EMMI) ÉS A NEMZETGAZDASÁGI MINISZTERIUM (NGM) kezdeményezésére, az ország összes általános és középiskolájának bevonásával helyzetfelmérő kérdőív készült 2015 márciusában. A felmérés célja, hogy feltérképezze az általános és középiskolákban folyó pénzügyi és vállalkozási ismeretek oktatásának gyakorlatát. A kérdőívek kitöltése önkéntes alapon történt. Az adatok feldolgozása és első körös kiértékelése alapján elmondható, hogy a kérdőívet kitöltők negyede a Nemzeti Alaptanterv szerint oktatja a diákoknak a pénzügyi és vállalkozási ismereteket. További 10 %-nál elkülönített óraszámban történik ilyen képzés, és további 9 % tervezi a bevezetést a jövőben. Ahol nincs pénzügyi és vállalkozási oktatás, ott a legfőbb okok között a személyi erőforrások hiánya és a kapacitáshiány szerepelt.

2.2 A pénzügyi kultúra fejlesztése Magyarországon

A pénzügyi döntésekhez szükséges készségek, ismeretek hiányából fakadó kockázatok mérséklése érdekében számos szervezet indított pénzügyi kultúra fejlesztéssel kapcsolatos tevékenységet, amelyet egyaránt végeznek állami és nem-állami (jellemzően a pénzügyi piacon működő) szereplők, gyakran együttműködésben. Ezen tevékenységek közé sorolhatók a képzések, kutatások, felmérések, versenyek, tanácsadások, országos vagy helyi projektek, interneten elérhető dokumentumok, információátadás, alkalmazások stb. Fontos állami szereplők vállalnak egyre aktívabb szerepet a lakosság pénzügyi ismereteinek növelésében, a pénzügyi kultúra fejlesztésében és terjesztésében, így pl. a Magyar Nemzeti Bank (MNB), az EMMI, az NGM, az Állami Számvevőszék (ÁSZ), minisztériumi háttérintézmények, valamint oktatási intézmények.

Az intézmények célja ezzel elsősorban az, hogy a lakosság pénzügyi, közpénzügyi, közteherviselési ismeretei bővüljenek, valamint ezzel párhuzamosan fejlődjenek a (köz)pénzügyekkel kapcsolatos attitűdök és magatartásformák is.

Az ÁSZ társadalmi felelősségvállalásának kiemelt területe a magyar lakosság (köz)pénzügyi kultúrájának fejlesztése. Ezt az Országgyűlés is megerősítette azzal, hogy 41/2014. (XI. 13.) határozatában is elismeri és támogatja az Állami Számvevőszék társadalmi szerepvállalását a pénzügyi kultúra fejlesztésében. Az Állami Számvevőszék ezirányú aktivitásait együttműködő partnereivel közösen végezte és végzi jelenleg is. 2013-ban zárult le az ÁSZ Pénzügyi Kultúra Kutatás, amely a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúráját elemezte (Béres et al., 2013). A szakmai-tudományos konferenciákon, rendezvényeken kívül

az Állami Számvevőszék tudományos folyóirata, a Pénzügyi Szemle és a Pénzügyi Szemle Online kiemelten foglalkozik a pénzügyi kultúrával kapcsolatos kérdésekkel.

A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény 44. § (3) bekezdése alapján az MNB részt vállal a pénzügyi kultúra erősítésével, terjesztésével kapcsolatos tanulmányok készítésének és közzétételének támogatásában. A 170. § (3) bekezdésnek megfelelően az MNB által kiszabott bírságból származó bevétel a pénzügyi kultúra erősítésére, terjesztésére, a pénzügyi tudatosság fejlesztésére, valamint ezen célok elősegítésére, így különösen a kapcsolódó oktatási és kutatási infrastruktúra fejlesztésére is fordítható. A jegybank Társadalmi Felelősségvállalási Stratégiájában foglaltak szerint (MNB, 2014) a Magyar Nemzeti Bank feladatának tekinti a pénzügyi kultúra és ismeretterjesztés, a pénzügyi tudatosság, valamint az ezt megalapozó közgazdasági és társadalmi gondolkodás, illetve az ehhez kapcsolódó intézményrendszer és infrastruktúra fejlesztését. A jegybank törekszik arra, hogy ismeretterjesztő programjain keresztül a pénzügyi kultúra fejlesztése érdekében minden érdeklődő számára hozzáférhetővé és megismerhetővé tegye az alapvető pénzügyi, közgazdasági ismereteket. Az MNB ezirányú tevékenységét fogyasztóvédelmi központján, alapítványain keresztül végzi (Pénziránytű Alapítvány a Tudatos Pénzügyekért, Pallas Athéné Alapítványok), illetve támogatást nyújt a pénzügyi kultúra, a lakosság, ezen belül is a fiatal korosztályok pénzügyi ismereteinek, jártasságának és tudatosságának fejlesztésére irányuló tevékenységekhez. Jelentősebb projektjei, termékei a Pénziránytű Oktatási Program (POP), költségvetés tervező és egyéb alkalmazások, tudáspróbák, személyiségteszt, BankVelem, Pénz7, tanártovábbképzés, nyári tábor stb.

Az ifjúsági korosztály pénzügyi kultúrájának fejlesztése céljából az Emberi Erőforrások Minisztériuma koordinálja az Ifjúsági Szakmai Egyeztető Fórum (ISZEF) tematikus munkacsoportját a Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2015. év december 31-ig tartó cselekvési tervéről szóló 1847/2014. (XII. 30.) Korm. határozatban foglaltaknak megfelelően. A munkacsoport tagjai egyaránt kormányzati és nem kormányzati szereplők – civil szervezetek, pénzügyi intézmények képviselői, ifjúsági, oktatási szakértők. Az ISZEF tárcaközi testület feladata a központi államigazgatási szervek ifjúsági feladataival, különösen a Nemzeti Ifjúsági Stratégiában megfogalmazott célok végrehajtásával kapcsolatos tevékenységek összehangolása, a fejlesztési irányok kijelölése, amelyek egyaránt kapcsolódnak az iskolarendszerű és az azon kívüli képzésekhez, kezdeményezésekhez.

A Magyar Nemzeti Bank, a Nemzetgazdasági Minisztérium és az Állami Számvevőszék 2014. május 8-án együttműködési megállapodást kötött annak érdekében, hogy közös fellépésükkel segítsék elő a magyar lakosság pénzügyi kultúrájának fejlesztését. A három intézmény állandó munkacsoportot hozott létre, amely a pénzügyi ismeretek terjesztését segítő közös programokat dolgoz ki.

A lakosság pénzügyi kultúrájának fejlesztése egyes nem-költségvetési szervezetek tevékenységei között is helyet kapnak, jellemzően pénzügyi intézményeknél, illetve azokhoz kötődő nonprofit szervezeteknél, alapítványoknál. Előfordul továbbá, hogy társadalmi felelősségvállalási programjukon belül alapítványokat, projekteket, intézményeket támogatnak.

A fogyasztóvédelmi, vállalkozói, egyéb gazdasági ismeretek oktatása, terjesztése számos szervezet tevékenységi körében szerepel. Ezek a tevékenységek mind jelentősen hozzájárulnak a lakosság pénzügyi ismereteinek bővítéséhez, valamint javítják a pénzügyi kultúra fejlesztését megcélzó kezdeményezések eredményességét.

3. A kutatás hipotézisei

A vizsgálat során a következő hipotéziseket állítottuk fel.

- H1.** A pénzügyi intézmények, illetve a pénzintézeti háttérű szervezetek programjainak többségének célcsoportja a közoktatásban tanuló korosztály.
- H2.** A felnőttek mint célcsoport legnagyobb arányban az egyéb vállalkozások által meghirdetett programokban jelenik meg.
- H3.** A hazai pénzügyi kultúra fejlesztést célzó programok résztvevői között felülreprezentált a közoktatásban tanuló, és ezen belül is kiemelten a középiskolás korosztály.
- H4.** A pénzügyi kultúra fejlesztő programokban részt vett 25 év felettiiek számaránya messze elmarad a demográfiai arányoktól.
- H5.** A közpénzt is felhasználó programok átlagosan több résztvevőt érnek el.
- H6.** A felnőtteknek szóló képzések finanszírozásához jellemzően a résztvevői befizetés is hozzájárul.
- H7.** A képzések célkitűzései között hangsúlyos a konkrét pénzügyi termék(ek)/befektetési lehetőségek bemutatása, népszerűsítése.
- H8.** A képzések által érintett témakörökben nem kap kellő súlyt az egyéni/háztartási költségvetés, tervezés fontossága.
- H9.** Az oktatási módszerek tekintetében a hagyományos tanítás, előadás módszer a leghangsúlyosabb.
- H10.** A képzések időtartama igen rövid, többségében 1-4 tanóra. Ez leginkább a közoktatásban tanulókat megcélzó programokra jellemző.
- H11.** Feltételeztük, hogy a rövidebb időtartamú képzéseken kevesebb témakört érintenek, mert kevesebb idő áll rendelkezésre.
- H12.** A képzések többsége esetében a képzésekhez kapcsolódóan tananyag és tematika nincsen, vagy nem publikus.
- H13.** A képzések többségében közgazdasági, pénzügyi végzettséggel rendelkező szakember oktat.
- H14.** A közoktatásban tanuló diákoknak szóló képzések többségében illetve a közpénzt felhasználó képzések többségében sem készítik fel az oktatókat.
- H15.** A képzések többségében nem mérik az eredményességet.

4. Módszertan

4.1 A felmérés célterülete, adatbázisa

A felmérésbe bevont szervezetek adatbázisának meghatározásakor célunk volt a pénzügyi kultúra fejlesztésben részt vevők minél szélesebb körének lefedése és az, hogy mindenképpen bekerüljenek a felmérésbe ezen programokban jelentős súllyal résztvevő szervezetek. Ennek érdekében az interneten fellelhető publikus információk, valamint az ÁSZ pénzügyi kultúra együttműködésben részt vevő partnereitől kapott tájékoztatások alapján egy 110 elemű adatbázist hoztunk létre. Az adatbázis tartalmazta a pénzügyi kultúra fejlesztési terület legfontosabb szereplőit, így pl. lefedi a bankokat, a biztosítóintézeteket, az ÁSZ partnereket, az általános és középiskolákkal kapcsolatot tartó szervezeteket (az EMMI és az NGM által, a pénzügyi és vállalkozási ismeretek köznevelésben történő beágyazottságának feltérképezésére 2015-ben elvégzett kérdőíves felmérés előzetes eredményei alapján), az MNB/PSZÁF pályázatokon korábban részt vevő szervezeteket, magánszemélyeket, valamint a publikus információk alapján pénzügyi kultúra fejlesztéssel, vagy pénzügyi fogyasztóvédelemmel foglalkozó, egyéb for-profit és nonprofit szervezeteket, magánszemélyeket.

Az előzetes felméréseink és információink alapján a felmérés adatbázisába bekerült szervezetek, vállalkozások a pénzügyi kultúra fejlesztésével foglalkozók túlnyomó részét lefedik.

Az adatbázisban szereplő szervezetek vezetőit, kapcsolattartóit, illetve a magánszemélyeket elektronikus levélben kerestük meg, amelyben felkértük őket az általunk összeállított kérdőív kitöltésére, mely önkéntes volt. A kitöltésekre 2015 júniusában került sor.

4.2 A kérdőív kialakítása, szerkezete

A kérdőív kialakítása során célunk egy olyan kérdéssor összeállítása volt, amely a felmérésben részt vevő szervezet/magánszemély minden, pénzügyi kultúra fejlesztését elősegítő kezdeményezésére kiterjed, és lehetővé teszi azok bemutatását, értékelését⁴.

A kérdőív négy nagy tematikus egységből állt, összesen 56 kérdést tartalmazott.

- Az első egység a szervezet, magánszemély adataira kérdezett rá (6 kérdés).
- A második egység a pénzügyi kultúra képzési programokkal kapcsolatos témaköröket járta körül, mint pl. a képzések célja, célcsoportja, finanszírozása, időtartama, témakörei, módszerei, tematikája, tananyaga, oktatói, eredményességének értékelése, hasznosulása (25 kérdés). Képzésnek tekintettük a szervezett formában működő képzéseket, ismeretátadást, amelyek megvalósulhatnak valamely helyszínen (például iskolákban, a szervező által biztosított helyiségben, egyéb helyen), internetes formában, illetve e-mail közvetítésével egyaránt.
- A harmadik egység a tudásfelmérésekre, versenyekre vonatkozóan tartalmazott kérdéseket, amelyek hasonlóak voltak a képzéseknél megfogalmazottakhoz (17 kérdés).

⁴ A kérdőív összeállítása során figyelembe vettük a nemzetközi felmérések tapasztalatait is, különösen az ausztrál kormányzati stratégiaalkotást támogató, 2013. évi pénzügyi kultúra kezdeményezésekről szóló kutatást (National Financial Literacy Stocktake Survey, 2013). A kérdőív elérhető a <http://goo.gl/forms/YIZhfg1epN> címen.

Ebbe a kategóriába azok a tevékenységeket soroltuk, amelyek során a résztvevők ismereteit, tudását, attitűdjeit stb. mérik fel, vagy arról információt szereznek, illetve itt kértük bemutatni a pénzügyi kultúrához kapcsolódó versenyeket is.

- A nyolcadik egységben az egyéb kezdeményezésekre kérdeztünk rá (8 kérdés).

Értelmezésünk szerint ide tartozott az előző kategóriákba nem sorolható összes kezdeményezés, mint például információ megosztás honlapon, közösségi oldalakon, e-mail útján (hírek, elemzések, egyéb információk, hírlevelek, stb.), nyomtatott, illetve audiovizuális anyagok készítése, tanácsadás, IT alkalmazások (játék, költségvetés-tervező program, videó, stb.).

A válaszadók a kérdőívet képzési programonként, felmérésenként illetve versenyenként töltötték ki (maximum 4-4 képzési program, felmérés és verseny bemutatására volt lehetőség). A pénzügyi kultúra fejlesztésre vonatkozó egyéb kezdeményezéseket a megkérdezettek összевontan szerepeltették a felmérésben.

A kérdőív vázát a kötelezően megválaszolendő kérdések adták (29 ilyen kérdés volt, az összes kérdés fele). A kérdések egy harmadánál (19 esetben) több válasz megjelölésére is lehetőség volt.

A kérdőív felületének kialakítása, elhelyezése és majd kitöltése is a Google Form (Google Űrlap) alkalmazással történt. A kérdőív kitöltése során érzékeny adatokat (például árbevétel) nem kértünk be. A dokumentumokat (például képzési tematika, tananyagok) a penzugyikultura@asz.hu funkcionális e-mail címre küldhették meg a megkérdezettek.

4.3 Adatok feldolgozása

A kérdőívre adott válaszok beérkezése után a rendelkezésre álló adatokat rendszereztük, az egyes változókat statisztikai módszerekkel is feldolgozhatóvá tettük. A feldolgozást és az elemzést IBM SPSS Statistics, valamint MS Excel programok segítségével végeztük. Több esetben előfordult, hogy nem minden kérdésre válaszoltak a válaszadók vagy nem adtak értékelhető választ. Ezeket az eseteket hiányos adatként kezeltünk.⁵

Az elemzés során *leíró és következtető* statisztikai módszereket használtunk, többek közt megoszlás számítás, kereszttábla elemzés, függetlenségvizsgálatot. A függetlenségvizsgálatban általánosan használt Pearson-féle khí-négyzet próba mellett a Fisher-féle egzakt tesztet is alkalmaztuk.⁶ Ez utóbbi teszt – szemben a Pearson-féle khí-négyzet próbával – nem érzékeny a kis mintaelemszámra, amelyet a rendelkezésünkre álló adatbázis jellemez. A tesztek kiértékeléséhez minden esetben 5%-os szignifikanciaszintet választottunk.

⁵ Ebből kifolyólag egyes kutatási kérdések elemzése során figyelembe vett elemszám vagy a százalékalap kevesebb, mint a felmérést kitöltő szervezetek vagy az általuk megadott képzések száma.

⁶ A Fisher-féle egzakt teszthez a http://www.physics.csbsju.edu/stats/exact_NROW_NCOLUMN_form.html oldalon elérhető alkalmazást használtuk.

4.4 Minta

Az általunk megszólított 110 szervezetből a kérdőívet összesen 63 szervezet és vállalkozás töltötte ki.⁷ A 63 válaszadóból összesen 51 szervezet rendelkezett pénzügyi kultúra fejlesztését célzó tevékenységgel, amely lehet képzési program, felmérés vagy verseny, illetve egyéb kezdeményezés is.

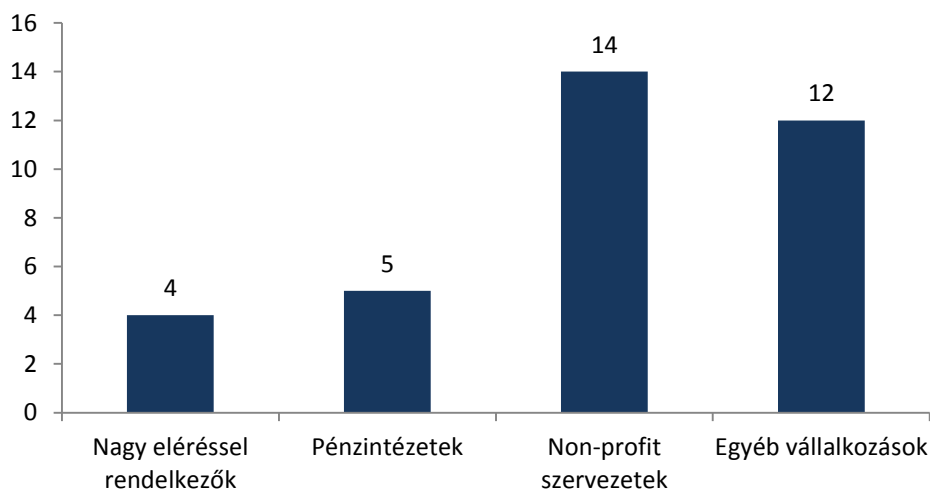
Jelen kutatási jelentés a pénzügyi kultúra fejlesztését célzó képzési programok elemzésével foglalkozik. Megjegyzendő, hogy a válaszadók több esetben is egyaránt képzési programként értelmezték a képzést, a rendezvényt, a nagy hallgatóság előtt megtartott előadást. A továbbiakban ezeket összefoglalóan „képzésnek”, vagy „képzési programnak” nevezzük.

Felmérésünk szerint képzési programmal összesen 35 válaszadó/szervezet rendelkezik. Az elemzés során összesen 4 válaszadói kategóriát alakítottunk ki.

- A minta vizsgálata során kirajzolódott egy olyan válaszadói kategória, amelybe a pénzügyi kultúra fejlesztés legfontosabb szereplői tartoztak. A „NAGY ELÉRÉSSEL RENDELKEZŐK” csoportjába soroltuk azokat a válaszadókat – tekintet nélkül szervezeti formájukra –, akik több mint 10 000 főt értek el programjaikkal. A 10 000 főnél kevesebbet elérő szereplőket a következő három csoportra különítettük el.
- A PÉNZINTÉZETEKHEZ a pénzügyi intézményeket soroltuk.
- A NON-PROFIT SZERVEZETEKHEZ soroltuk a civil és non-profit szervezeteket, valamint a költségvetési szerveket (ide többségében egyesültek és érdekvédelmi szövetségek tartoznak).
- Az EGYÉB VÁLLALKOZÁSOK kategóriába kerültek a különböző oktató, képző, tanácsadó cégek és egyéni vállalkozók.

A képzési programmal rendelkező 35 válaszadóból 4-et nagy eléréssel rendelkező szervezetként, 5-öt pénzügyintézetként, 14-et non-profit szervezetként és 12-őt egyéb vállalkozásként azonosítottunk (lásd 1. ábra).

1. ábra: Képzési programmal rendelkező válaszadók elemszáma a válaszadói kategóriák függvényében

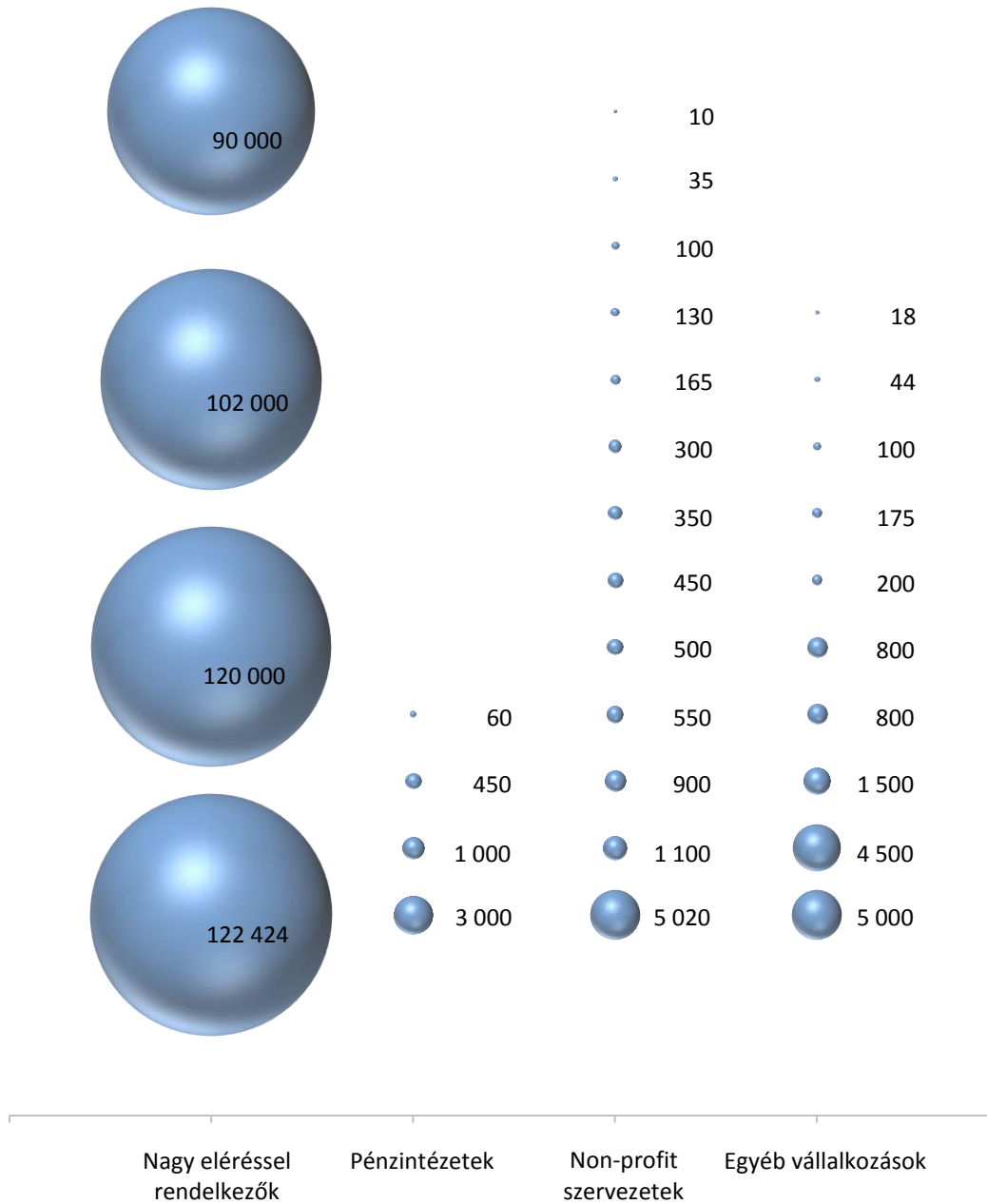

Forrás: saját szerkesztés

⁷ A hazai pénzügyi kultúra fejlesztés egyik legnagyobb szereplője, az OTP Fáy Alapítvány a kérdőívet nem küldte vissza. Mivel a szervezet tevékenységére vonatkozó adatok nélkül felmérésünk hiányos lett volna, adatainkat kiegészítettük az OTP Fáy Alapítvány képzési programjaira vonatkozó, publikusan elérhető információk alapján.

A kategóriaképzés indokoltságát mutatja az 2. ábra, melyen a képzéseken elérték létszáma a nagy eléréssel rendelkezők esetében messze meghaladja a többi felmérésre válaszolót.

2. ábra A válaszadók képzési programjai által elérték száma (fő)

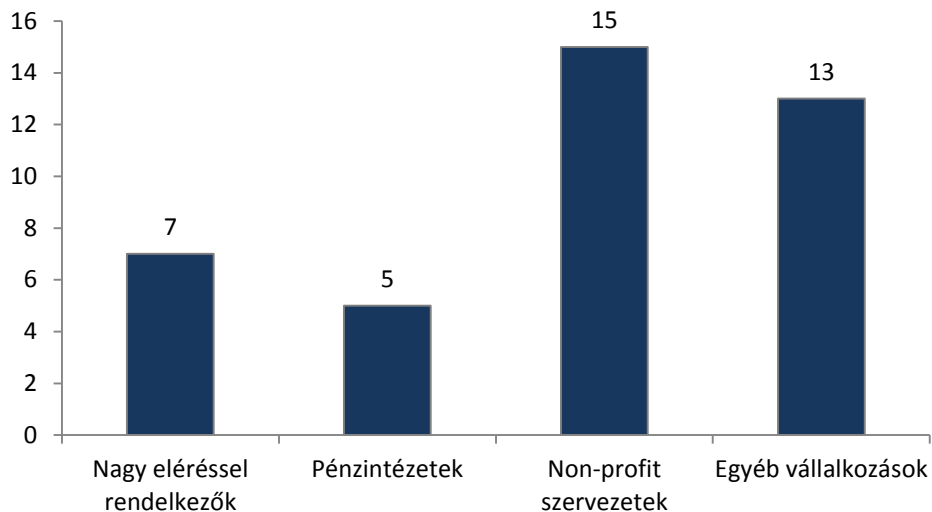

Forrás: saját szerkesztés, a képzési programok által elérték számát 31 szervezet adta meg

A válaszadóknak lehetőségük volt arra, hogy több képzési programról is beszámoljanak, amennyiben ez jellemző volt rájuk. Néhány esetben előfordult, hogy a válaszadók képzési programjaikat összevontan szerepeltették, ezért a felmérésben említett képzési programok száma kevesebb, mint a ténylegesen meghirdetett képzési programok száma.

A beérkezett válaszok alapján összesen 40 képzési programot dolgoztunk fel. A nagy eléréssel rendelkező válaszadók összesen 7, a pénzintézetek 5, a non-profit szervezetek 15 és az egyéb vállalkozások 13 képzési programról nyilatkoztak (lásd 3. ábra).

3. ábra: Képzési programok elemszáma a válaszadói kategóriák függvényében

Forrás: saját szerkesztés

5. Eredmények

Eredményeinket a vizsgált kérdések köré csoportosítva ismertetjük. Általában elsőként a válaszok összegzésével kapott eredményeket mutatjuk be, amelyet jellemzően a válaszadói kategóriák szerinti megbontáson alapuló elemzés részletez. A leíró statisztikák bemutatását esetenként a statisztikai tesztek eredményei követik. Az alfejezeteket a felmérés eredményeinek hipotéziseinkkel való összevetése zárja.

5.1 Kiknek szólnak a pénzügyi kultúra fejlesztését célzó képzések?

Vizsgáltuk, kiknek szólnak, kiket céloznak meg az egyes szervezetek az általuk indított képzési programokkal.⁸ A válaszadók több válaszlehetőséget is megjelölhettek a válaszadás során, amennyiben egy képzés több célcsoportnak is szól.

A válaszok szerint a képzések által megcélzott csoportok többségében a közoktatásban tanulók (középfiskolások és az általános iskola felső tagozatos diákjai), ugyanakkor a képzési programok csaknem fele a 25-64 éves korú felnőtteknek (is) szól (lásd 4. ábra).

4. ábra A képzési programok célcsoportjai

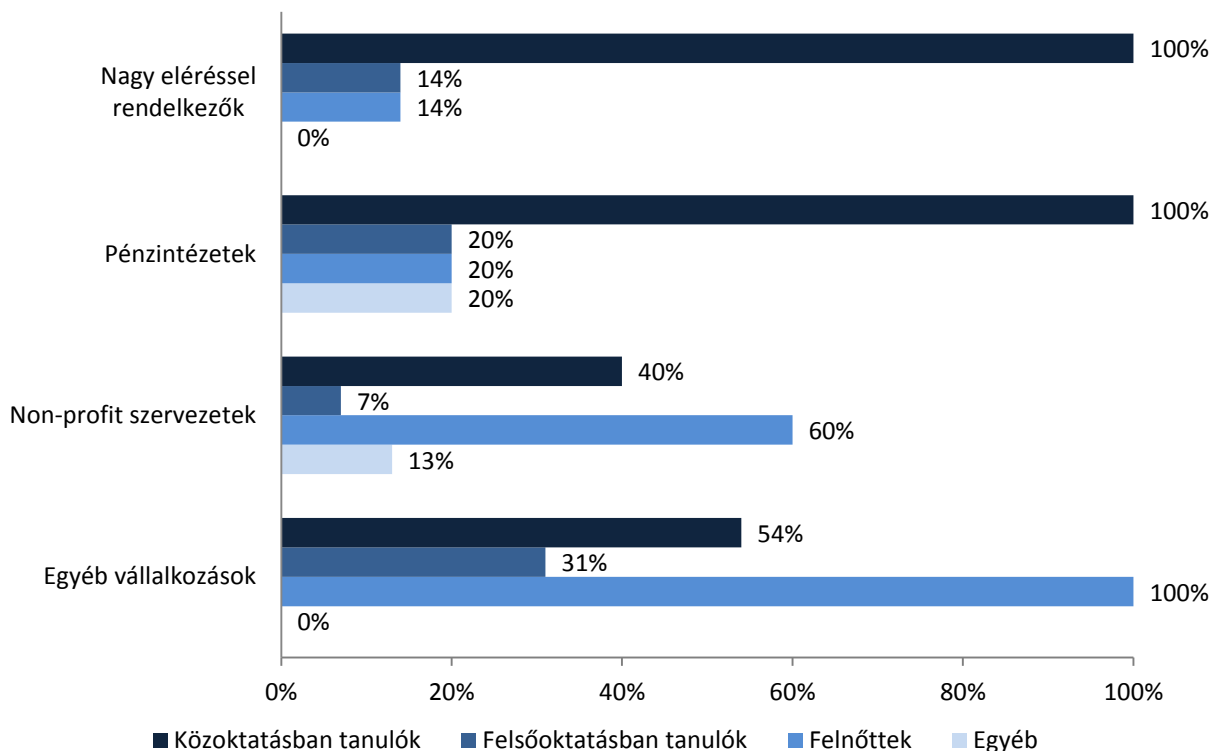
Forrás: saját szerkesztés

A módszertan leírásánál ismertetett válaszadói kategóriák szerinti bontásban is vizsgáltuk a képzések célcsoportjainak arányát. Az elemzéshez azonban egyes célcsoport-kategóriákat összevontunk. Az adatok könnyebb értelmezése végett egyrészt az általános iskola alsó és felső tagozatos, valamint a középfiskolások csoportból kialakítottuk a „közoktatásban tanulók” kategóriát. Másrészt a 25-64 éves

⁸ A kiértékelés a kérdőív 3.1. kérdésére adott válaszokon alapul.

korú, az idősek, a háztartások és az oktatók, pedagógusok csoportokból a „felnőttek” kategóriát alakítottuk ki.

5. ábra: A képzési programok célcsoportjai, válaszadói kategóriák szerinti bontásban

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadói kategóriák szerinti bontás alapján elmondható (lásd 5. ábra), hogy:

- A nagy eléréssel rendelkező szervezetek és a pénzintézetek által indított képzési programok mindegyike megcélozza a közoktatásban tanulókat, míg alacsony arányban – valójában csupán egy-egy képzés esetében – szólnak más célcsoportnak is.
- A non-profit szervezetek által indított képzési programok 60%-a felnőtteknek is és 40%-a a közoktatásban tanulóknak is szól. Az általuk indított képzési programok alacsony arányban szólnak más (felsőoktatásban tanulók és egyéb) célcsoportoknak.
- Az egyéb vállalkozások programjainak mindegyike a felnőtteknek is szól, ugyanakkor a képzések fele a közoktatásban tanulókat is, közel harmada a felsőoktatásban tanulókat is megcélozza.

A kérdést más oldalról megközelítve megvizsgáltuk azt is, hogy az egyes válaszadói kategóriák és az általuk indított képzés célcsoportjai között fennáll-e összefüggés. Ehhez vizsgáltuk, hogy az egyes válaszadói csoportok egyforma arányban hirdetnek-e meg közoktatásban tanulóknak is szóló képzési programokat (lásd mellélet 2. táblázat). A táblázatból is látható, hogy a nagy eléréssel rendelkező szervezetek és a pénzintézetek által indított képzési programok közül mindegyik megcélozza a közoktatásban tanuló diákokat is, míg az egyéb vállalkozások és a non-profit szervezetek képzéseinek csak közelítőleg fele. Mindezek a válaszadói kategóriák és a célcsoport között összefüggés fennállására

utal. Ezt a feltételezést megerősítik a Pearson-féle khí-négyzet teszt és a Fisher-féle egzakt teszt eredményei is, mivel mindkét teszt 5%-os szignifikancia szinten összefüggést jelez az ismérvek között.⁹

A közoktatásban tanulóknak is indított képzések és a válaszadói kategóriák közti kapcsolat igazolását követően azt is megvizsgáltuk, hogy hasonló kapcsolat fennáll-e a felnőtteknek is szóló képzések és a válaszadói kategóriák között (lásd melléklet 3. táblázat). A táblázatból is kitűnik, hogy a nagy eléréssel rendelkező válaszadók és a pénzügyintézetek képzéseinek alacsony hányada (14% illetve 20%) szól felnőtteknek is, míg az egyéb vállalkozások képzéseinek 100%-a felnőtteknek is szól. Az összefüggés fennállását mind a Pearson-féle khí-négyzet teszt, mind a Fisher-féle egzakt teszt 5%-os szignifikancia szinten megerősíti.¹⁰

A **H1** hipotézist megerősíti a felmérés, mivel a pénzügyintézetek, illetve a nagy eléréssel rendelkező szervezetek által szervezett képzési programok többségének célcsoportja a közoktatásban tanuló korosztályok.

A **H2** hipotézist megerősíti a felmérés, mivel felnőttek mint célcsoport legnagyobb arányban az egyéb vállalkozások által meghirdetett programokban jelenik meg.

⁹ Pearson-féle khí-négyzet teszt p-értéke 0,013, illetve a Fisher-féle egzakt teszt p-értéke 0,009 volt. A Pearson-féle khí-négyzet teszt érvényességét ugyanakkor megkérdőjelezi, hogy az alapul vett kereszt tábla celláinak több mint 20%-ában (8-ból 2-ben) az elemszám kisebb mint 5.

¹⁰ Pearson-féle khí-négyzet teszt p-értéke 0,002, illetve a Fisher-féle egzakt teszt p-értéke 0,001 volt. A Pearson-féle khí-négyzet teszt érvényességét ugyanakkor megkérdőjelezi, hogy az alapul vett kereszt tábla celláinak több mint 20%-ában (8-ból 4-ben) az elemszám kisebb mint 5.

5.2 Hány főt értek el a szervezetek, mi jellemzi az elért csoportok társadalmi reprezentáltságát?

A kutatás vizsgálta, hogy eddig összesen hány főt értek el a képzéseket indító szervezetek.¹¹ A kérdőívben egyes képzésekhez kapcsolódóan a válaszadók összesítve adhatták meg a képzésükön részt vettek létszámát (így például a képzéseken részt vevő közoktatásban tanulók számára a kérdőív nem kérdezett rá). Tekintettel arra, hogy célunk volt a képzések által elérték létszámát célcsoportok szerinti bontásban is vizsgálni, ezért egyrészt a nyilvánosan elérhető éves beszámolók alapján, másrészt – ahol ez nem állt rendelkezésünkre – az alábbi közelítő számítással becslést készítettünk arra vonatkozóan, hogy a képzéseken elérték közül hányan lehetnek diákok illetve felnőttek:

$$\begin{aligned} \text{diákok száma} = & \text{ kizárólag diákoknak szóló képzésben, oktatásban részt vevők száma} \\ & + \text{ a diákoknak is szóló képzés, oktatás résztvevői létszámának fele} \\ & + \text{ iskolai programként megjelölt képzésekben a résztvevők számának 90\%-a} \end{aligned}$$

Az összesen elérték létszámának a fenti módszer alapján meghatározott felbontását diákokra és felnőttekre az 1. táblázat mutatja. Össességében 461 681 főt értek el a válaszadók. Ebből 341 613 fő diák és illetve 120 068 fő felnőtt volt. Megjegyzendő, hogy valóságban a képzéseken elérték száma az itt kimutatottnál alacsonyabb lehet, mivel előfordulhatott, hogy ugyanazon személy több képzési programon is részt vett.

1. táblázat: Célcsoportok elérési létszáma a válaszadói kategóriák függvényében (fő)

	Diákok	Felnőttek	Összesen
Nagy eléréssel rendelkezők	326 657	107 767	434 424
Pénzintézetek	4 010	500	4 510
Non-profit szervezetek	7 665	1 945	9 610
Egyéb vállalkozások	3 281	9 856	13 137
Összesen	341 613	120 068	461 681

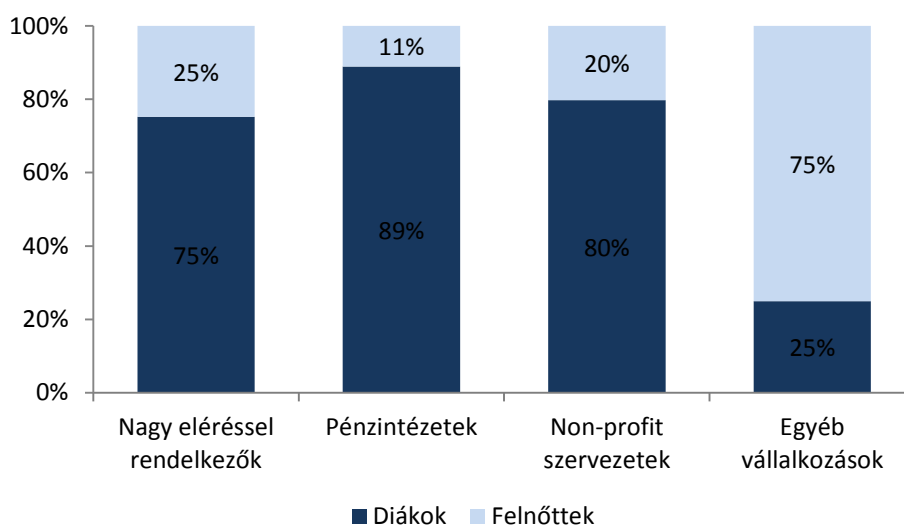
Forrás: saját szerkesztés

¹¹ A kiértékelés a kérdőív 4.5. kérdésére adott válaszokon alapul.

A 6. ábra százalékos arányban fejezi ki a képzésekben elért diákok és felnőttek létszámadatait:

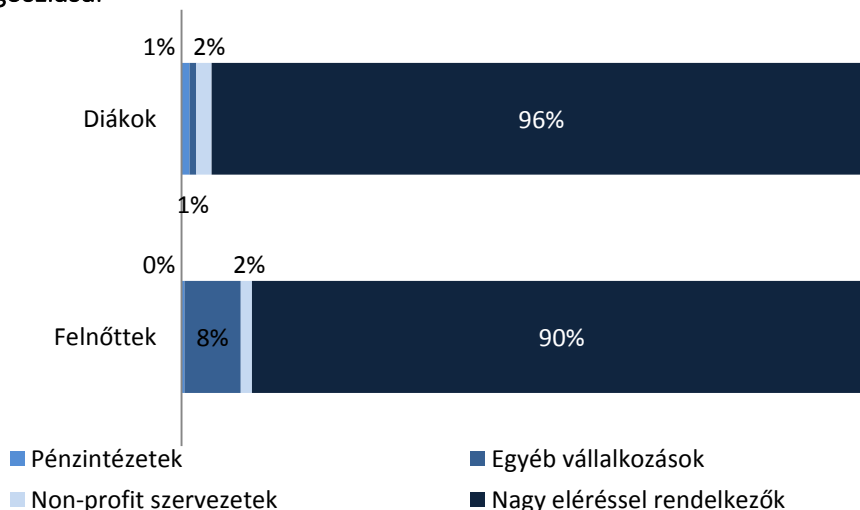
- A nagy eléréssel rendelkezők képzésein résztvevők 75%-a diák.
- A pénzügyintézetek által elért célcsoport 89%-a diák és 11%-a felnőtt.
- A non-profit szervezetek esetében is a felnőtteknél jóval nagyobb arányban, 80%-ban vannak jelen a diákok.
- Az egyéb vállalkozások által elért arányai jelentősen különböznek az előző három csoporttól, itt 75%-ban felnőttek vesznek részt a képzéseken.

6. ábra: A képzésekben elért diákok és felnőttek létszámának megoszlása válaszadói kategóriák szerint

Forrás: saját szerkesztés

7. ábra: Az egyes válaszadói kategóriák által indított képzéseken elért diákok és felnőttek létszámának megoszlásai

Forrás: saját szerkesztés

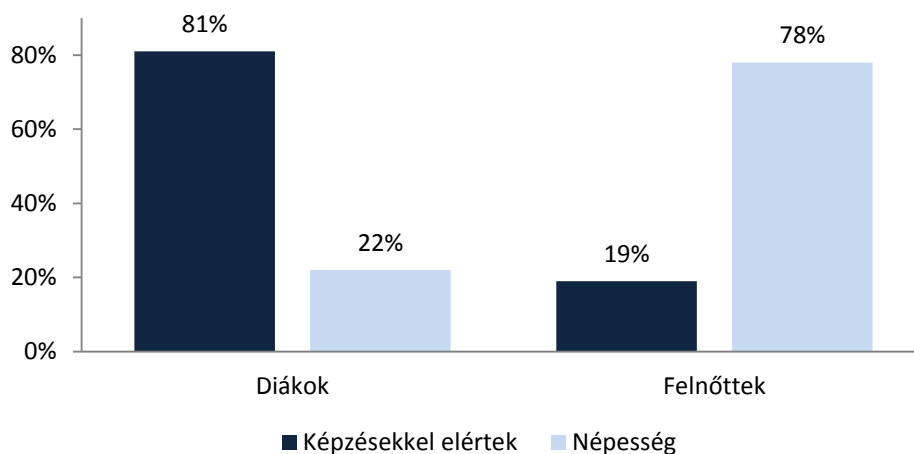
Tovább vizsgálva az egyes résztvevői csoportokat (7. ábra), megállapítható, hogy a diákokat 96%-ban a nagy eléréssel rendelkező szervezetek érték el, 2%-ban a non-profit szervezetek, 1-1%-ban az egyéb vállalkozások és a pénzügyintézetek.

A felnőttek esetében is hasonló arányokat fedezhetünk fel. A teljes létszámadatokot tekintve a felnőtteket 90%-ban a nagy eléréssel rendelkező szervezetek, 8%-ban az egyéb vállalkozások, 2%-ban a non-profit szervezetek és 1%-ban a pénzügyintézetek érték el. A felnőttek esetében megállapíthatjuk, hogy számottevően nagyobb az elérés súlya az egyéb vállalkozásoknak, mint a diákok esetében.

Mindezeket figyelembe véve elmondható, hogy az egyéb vállalkozások képzései nagyobb arányban szólnak felnőtteknek is saját kategóriájukon belül, mint más válaszadói kategóriák képzései, ugyanakkor a nagy eléréssel rendelkező szervezetek a nagy létszámadatok miatt még így is több felnőttet értek el, mint az egyéb vállalkozások.

A kutatás során az elért csoportok társadalmi reprezentáltságát is vizsgáltuk. Az egyes célcsoportok népességen belüli megoszlásának megállapításához a KSH adatait vettük alapul.¹² Ezek szerint a diákok (6-25 évesek) az 5 éven felüli népesség 22%-át, a felnőttek (25 év feletti) a népesség közel 78%-át teszi ki. Ezzel szemben a képzések által elért arány 81%-a diák, míg 19%-a felnőtt. A célcsoportok népességen belüli illetve képzések által elért arányát összevetve megállapítható (lásd 8. ábra), hogy a válaszadók képzési programjai által elért arány között a diákok aránya közel 4-szeresen haladja meg a népességen belüli arányukat (81%:22%), míg a képzési programok által elért arány között a felnőttek aránya csupán mintegy negyede a népességen belüli arányuknak (19%:78%).

8. ábra: A célcsoportok képzéseken illetve népességen belüli aránya

Forrás: saját szerkesztés

A **H3** hipotézist megerősíti a felmérés, mivel a pénzügyi kultúra fejlesztését célzó programok résztvevői között népességen belüli arányukhoz képest nagymértékben felülreprezentáltak a diákok, és ezen belül is kiemelten a középiskolás korosztály.

A **H4** hipotézist megerősíti a felmérés, mivel a vizsgált képzések résztvevői körében a diákok jelentősen felül-, míg a felnőttek alulreprezentáltak a népességen belüli arányukhoz képest.

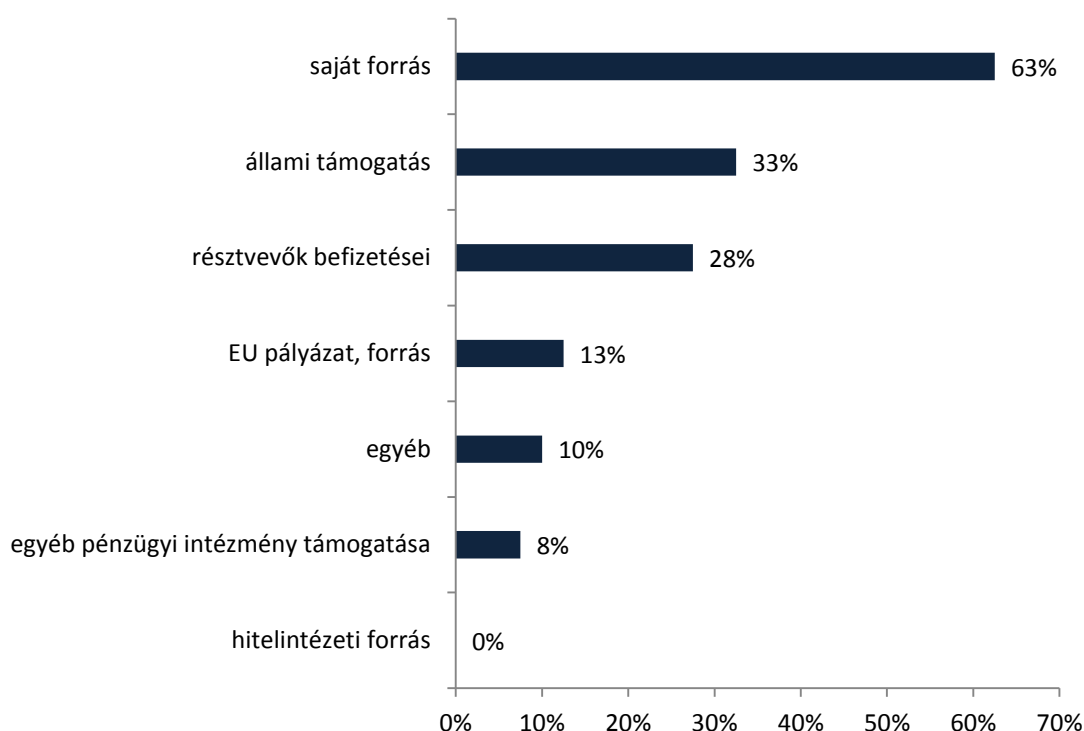
¹² <http://www.ksh.hu/interaktiv/korfak/orszag.html>

5.3 Milyen források finanszírozzák a képzéseket?

A felmérésben információkat gyűjtöttünk a képzési programok finanszírozási forrásairól.¹³ Fontos megjegyezni, hogy egyrészt egy adott képzéshez kapcsolódóan a válaszadók többféle finanszírozási forrást is megjelölhettek. Másrészt a képzések finanszírozási forrásaira adott válaszok, csak az adott típusú forrás jelenlétét mutatják, azonban a képzés finanszírozásában betöltött súlyukat nem jelzik.¹⁴

Összességében a képzési programok finanszírozási forrásai közül a saját forrás került leggyakrabban (63%) megemlítésre (lásd 9. ábra). A képzések harmadánál van jelen állami támogatás és 28%-ánál EU-s forrás. A résztvevői befizetés szintén jelentős arányban (28%) van jelen. Egyéb források és egyéb pénzügyi intézmény által nyújtott forrás alacsony százalékban kerültek megemlítésre.

9. ábra: Milyen finanszírozási forrásokat használtak fel képzési programokhoz?

Forrás: saját szerkesztés

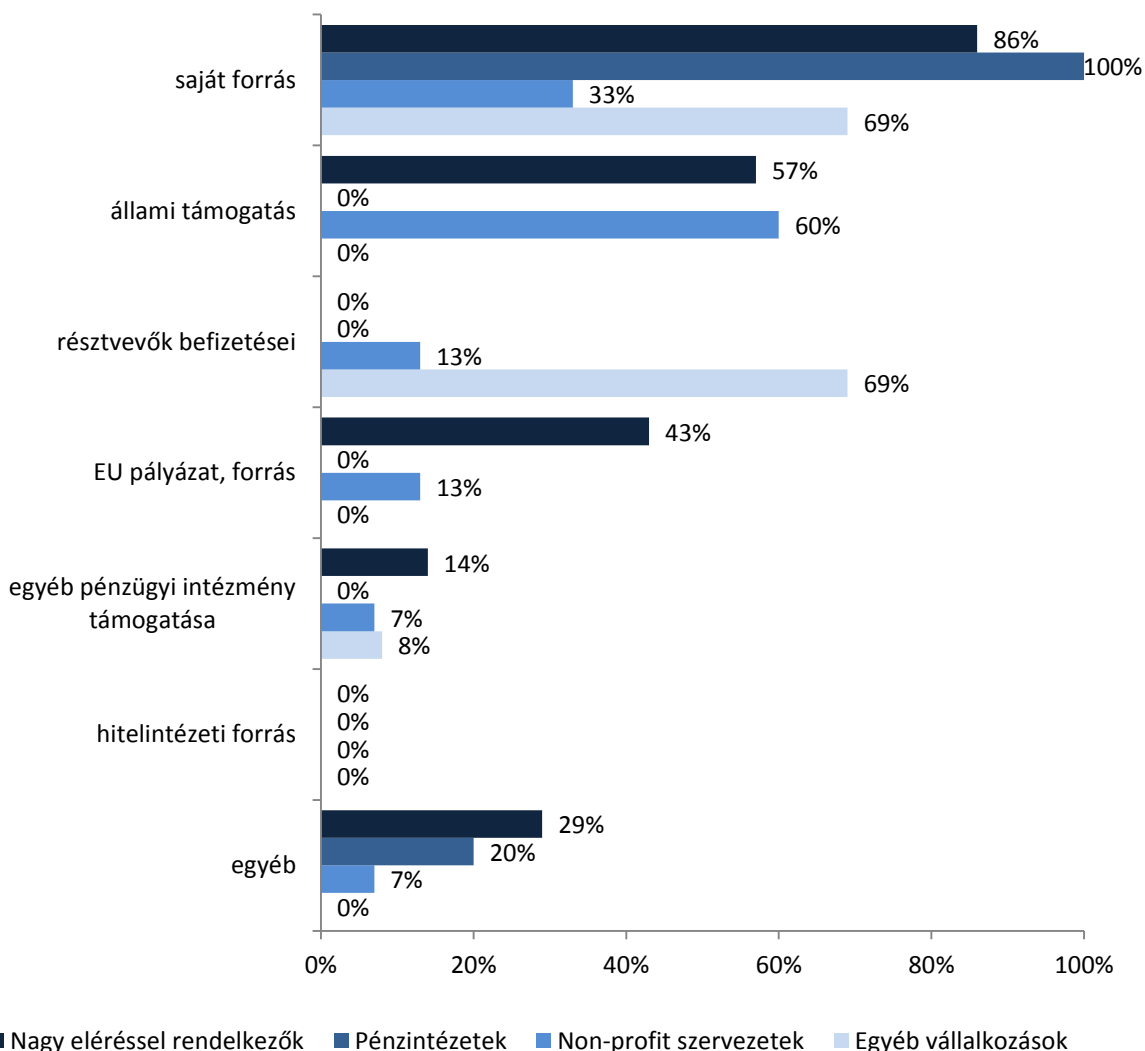
¹³ A kiértékelés a kérdőív 2.3. kérdésére adott válaszokon alapul.

¹⁴ Lehetséges tehát, hogy például a válaszadó a képzés forrásaként saját forrást és EU pályázatot egyaránt megjelöl, miközben a képzési program költségeinek fedezete 99%-ban EU-s pályázat és csak 1%-ban saját forrás.

Válaszadói kategóriák szerinti megbontásban a következők mondhatók el a képzési programok finanszírozási forrásairól (lásd 10. ábra):

- A nagy eléréssel rendelkező szervezetek programjaik 86%-ánál saját forrást is felhasználnak. Emellett a programjaik 57%-ánál – a válaszadó kategóriák között a második legmagasabb arányban – jelen van állami támogatás is. Ebben a csoportban az EU-források igénybevétele is gyakori (43%).
- A pénzügyi intézetek által indított képzési programok mindegyikében jelen van saját forrás.
- A nonprofit szervezetek képzési programjai leggyakrabban említett módon állami támogatásból (60%) kerülnek finanszírozásra, harmaduknál saját forrás is megjelenik.
- Az egyéb vállalkozások – a többiektől eltérően – leggyakrabban (69%) résztvevői befizetéseket említenek finanszírozási forrásként, emellett ugyanilyen magas arányban van jelen a saját forrás felhasználása is.

10. ábra: Képzési programok finanszírozása a válaszadói kategóriák függvényében

Forrás: saját szerkesztés

Statisztikai tesztekkel is vizsgáltuk, hogy a 10. ábra is látható jellemző, miszerint a felnőtteknek is szóló képzési programok esetében nagyobb arányban van jelen a résztvevői befizetés, mint a kizárólag más célcsoportnak szóló képzési programok esetében, valóban fennálló, szignifikáns összefüggés-e. A

melléklet 4. táblázatának alapul vételével elvégzett Pearson-féle khí-négyzet illetve Fisher-féle egzakt próba egyaránt megerősítette az összefüggés fennállását 5%-os szignifikancia szint mellett.¹⁵

Megvizsgáltuk továbbá, hogy átlagosan több résztvevője van-e azoknak a képzéseknek, amelyeknek finanszírozásában közpénz (állami támogatás és/vagy EU-s forrás) is jelen van. A teszteléshez a nagy eléréssel rendelkezők és a non-profit szervezetek programjait vettük figyelembe, tekintettel arra, hogy csak e két válaszadói kategórián belül fordul egyaránt elő közpénzt használó és nem használó képzés. Bár a közpénzt felhasználó képzések átlagos létszáma számszerűen nagyobb, azonban az elvégzett variancia analízis 5%-os szignifikancia szinten nem jelzett összefüggést a közpénz felhasználása és a résztvevői létszám között.¹⁶

A **H5** hipotézissel egyezően a közpénzt is felhasználó programok átlagosan több résztvevőt érnek el, azonban ez különbség statisztikailag nem szignifikáns.

A **H6** hipotézist megerősíti a felmérés, mivel a felnőtteknek is szóló képzések esetében szignifikánsan nagyobb arányban van jelen a résztvevői befizetés, mint azon képzések esetében, amelyek kizárólag más célcsoportnak szólnak.

¹⁵ A Pearson-féle khí-négyzet és a Fisher-féle egzakt próba p-értéke egyaránt 0,001 volt. Megjegyezzük, hogy a Pearson-féle khí-négyzet próba érvényességét megkérdőjelezi, hogy egyik cellájának elemszáma kisebb mint 5.

¹⁶ A variancia analízis p-értéke 0,562 volt.

5.4 Melyek a képzések fő célkitűzései? Mennyire hangsúlyosak az egyes témakörök?

Megvizsgáltuk, hogy az egyes képzéseket milyen céllal indították a szervezetek.¹⁷ A válaszadók a képzéseknél egyidejűleg több képzési célt is megjelölhettek. A válaszokat összesítve elmondható (lásd 11. ábra), hogy a képzési programok céljai magas arányban „a lakosság pénzügyi kultúrájának fejlesztése”, „felelős pénzügyi döntések előkészítése, segítése”, „pénzügyi ismeretek átadása”. Legkisebb arányban „a célcsoport pénzügyi szokásainak megismerése”, „konkrét pénzügyi termék(ek)/befektetési lehetőségek bemutatása, népszerűsítés”, illetve „egyéb” válaszok fordulnak elő.

11. ábra Melyek a képzési programok fő céljai?

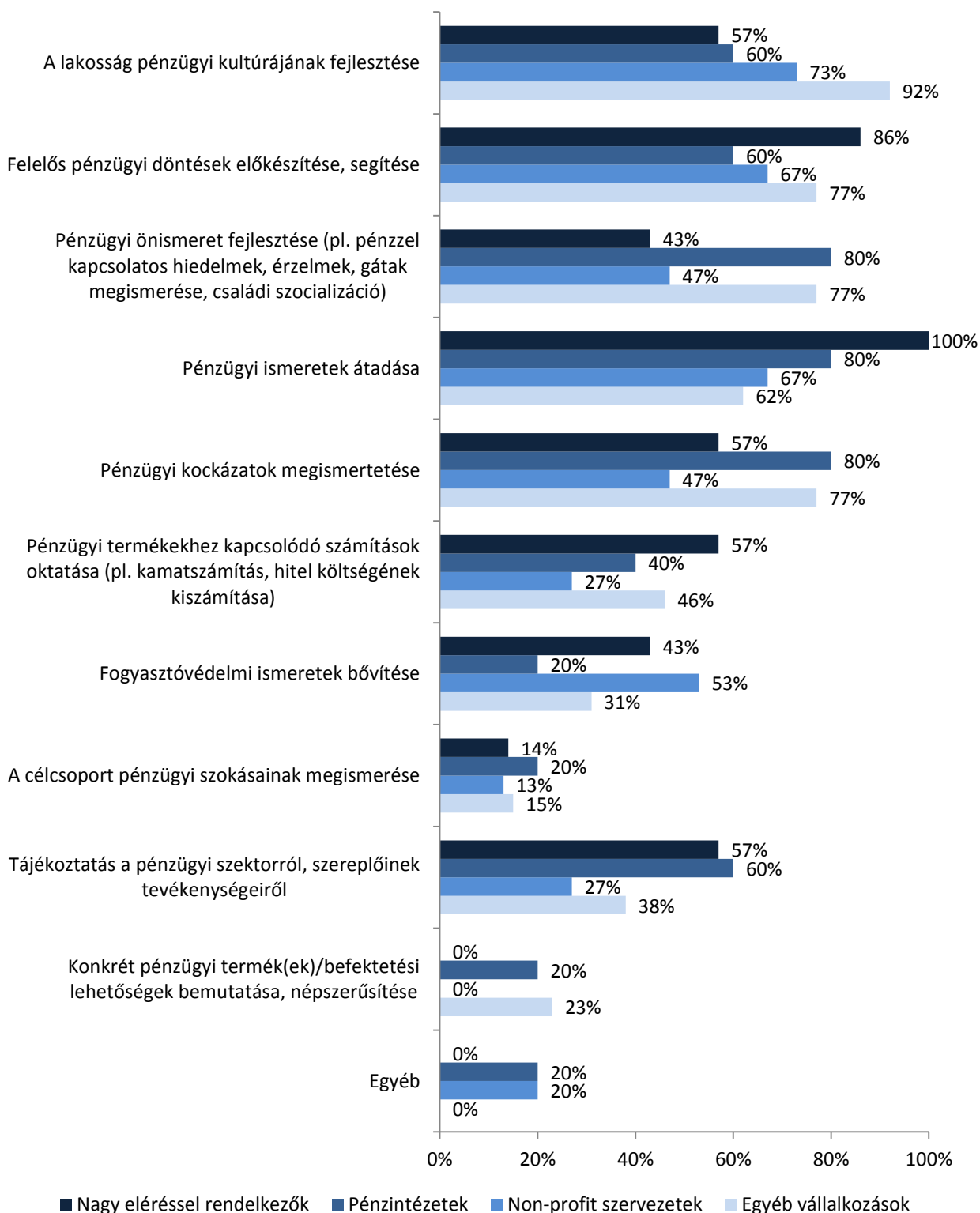
Forrás: saját szerkesztés

Az egyes válaszadói kategóriákon belül az eredmények az alábbiak szerint alakultak (lásd 12. ábra):

- A nagy eléréssel rendelkező szervezetek a pénzügyi ismeretek átadására és a felelős pénzügyi döntések előkészítésére helyezik a hangsúlyt.
- A pénzintézetek képzési programjai első sorban a pénzügyi önismeret fejlesztésére, pénzügyi ismeretek átadására, pénzügyi kockázatok megismertetésére irányulnak. Ezek a célok viszonylag magas arányban szerepelnek a többi válaszadói kategóriák céljai között is.
- A non-profit szervezetek által indított képzések több mint a felénél célként megjelenik a fogyasztóvédelmi ismeretek bővítése is.
- Az egyéb vállalkozások leggyakrabban a lakossági pénzügyi kultúrájának fejlesztését, a felelős pénzügyi döntések előkészítését, a pénzügyi önismeret fejlesztését, valamint a pénzügyi kockázatok megismerését jelölték meg képzéseik fő céljául.

¹⁷ A kiértékelés a kérdőív 4.3. kérdésére adott válaszokon alapul.

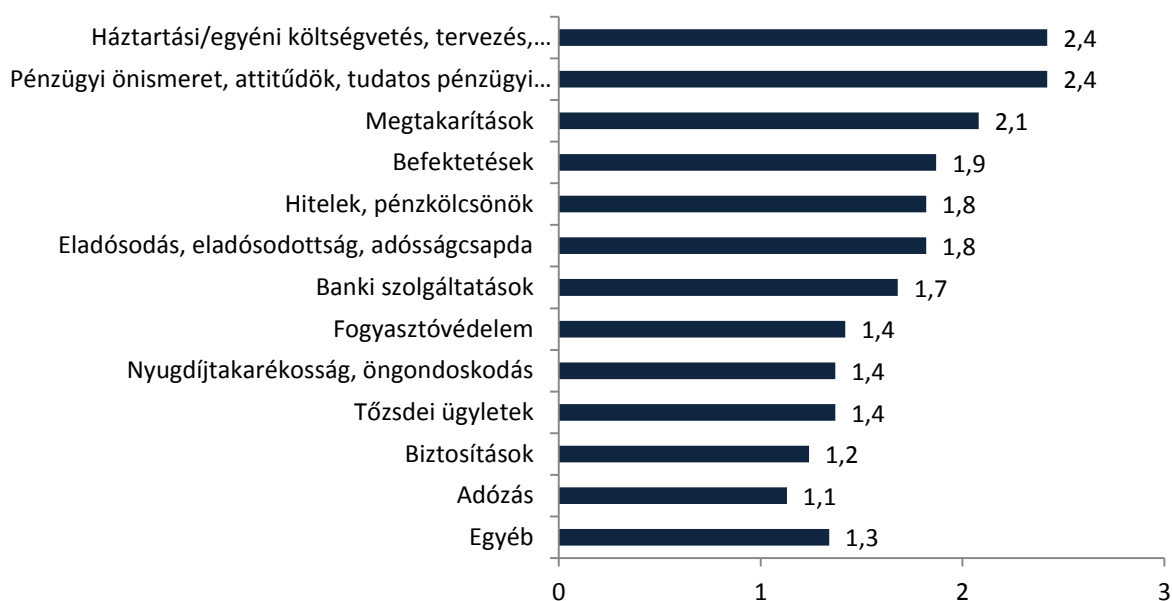
12. ábra A képzések főbb céljai a válaszadói kategóriák függvényében

Forrás: saját szerkesztés

A felmérés rákérdezett a képzési programok által érintett témakörökre és azok képzésben elfoglalt jelentőségére.¹⁸ A felmérésben résztvevők a kérdőívben említett témakörök jelentőségére vonatkozóan négyféle („nem jelenik meg”, „alacsony”, „közepes” és „magas”) választ adhattak. A kiértékelésnél a válaszokhoz számértékeket rendeltünk („nem jelenik meg” = 0, „alacsony” = 1, „közepes” = 2 és „magas” = 3) annak érdekében, hogy az egyes témakörök képzésben elfoglalt jelentőségét kiátlagolással is összevethetővé tehesük. A kiértékelésnél követett módszernek megfelelően a témakörökhöz tartozó magasabb súlyérték az adott témakör nagyobb jelentőségét jelzi. A képzési programok összességében leghangsúlyosabbak a háztartási/egyéni költségvetés tervezés, a pénzügyi önismeret és a megtakarítások témakörök voltak, míg legkevésbé hangsúlyosak a biztosítás és az adózás témakörök voltak (lásd 13. ábra).

13. ábra A képzési programokban milyen súllyal jelennek meg az egyes témakörök?

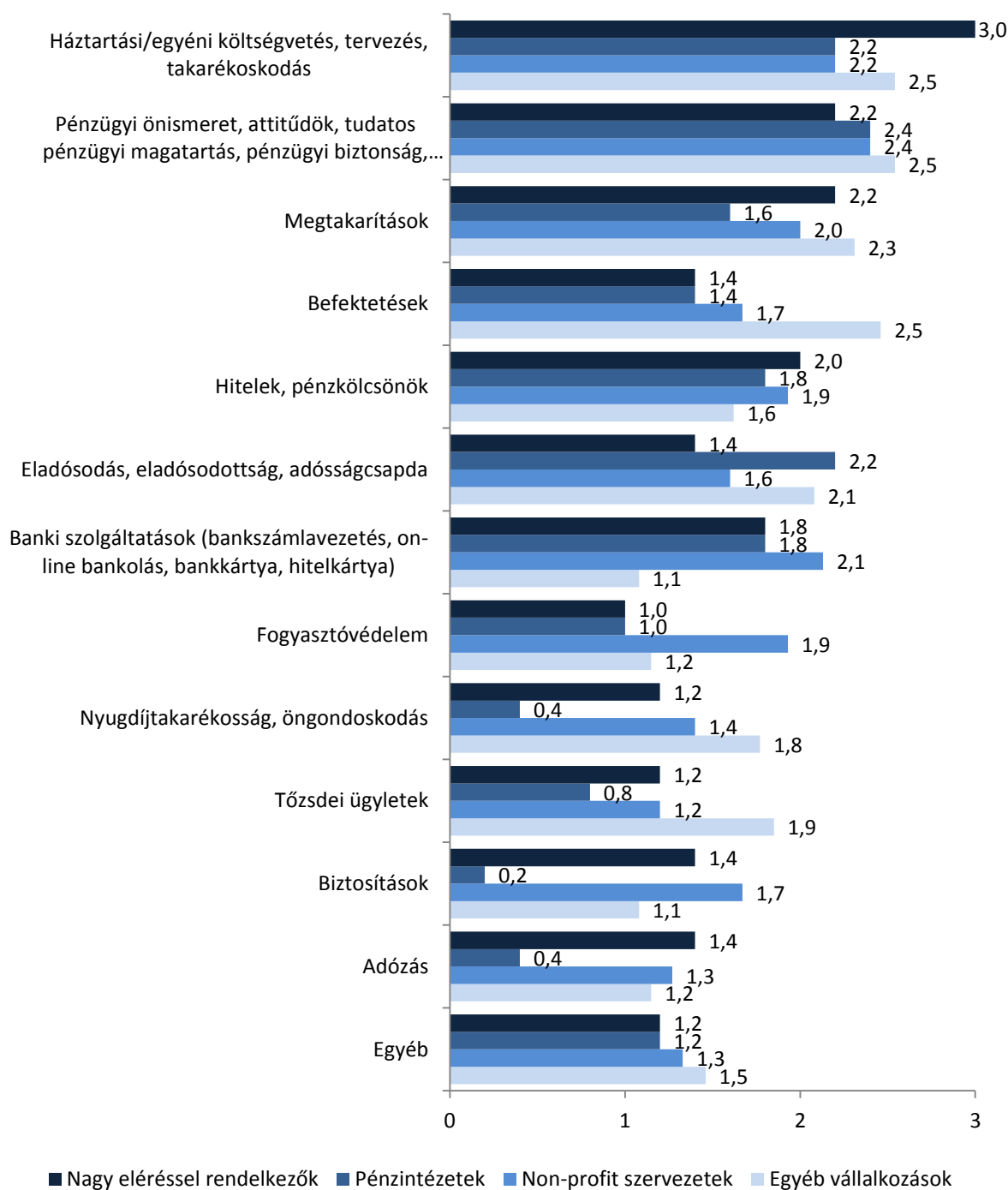
Forrás: saját szerkesztés

Az egyes témakörök súlyát a válaszadói kategóriák függvényében is megvizsgáltuk (lásd 14. ábra).

- A nagy eléréssel rendelkező szervezetek képzéseinél a háztartási/egyéni költségvetés és tervezés, a pénzügyi önismeret és a megtakarítások témakörök hangsúlyosak.
- A pénzintézetek esetében a pénzügyi önismeret, a háztartási/egyéni költségvetés és tervezés, illetve az eladósodás témakörök a leghangsúlyosabbak.
- A non-profit szervezeteknél a pénzügyi önismeret és a háztartási/egyéni költségvetés szerepel a legnagyobb súllyal, körükben még a fogyasztóvédelmi ismeretek relatív nagy súlya emelhető ki a másik három válaszadói kategóriához képest.
- Az egyéb vállalkozásoknál hangsúlyosak a pénzügyi önismeret, a háztartási/egyéni költségvetés és tervezés, továbbá a befektetések és a megtakarítások, valamint a banki szolgáltatások témakörök is.

¹⁸ A kiértékelés a kérdőív 4.6. kérdésére adott válaszokon alapul.

14. ábra Egyes témakörök átlagos súlyai a válaszadói kategóriák függvényében

Forrás: saját szerkesztés

A **H7** hipotézist nem támasztja alá a felmérés, mivel a képzések – ideértve különösen a pénzintézetek által szervezetteket is – célkitűzései között nem kiemelten hangsúlyos a konkrét pénzügyi termék(ek)/befektetési lehetőségek bemutatása, népszerűsítése.

A **H8** hipotézist nem támasztja alá a felmérés, mivel minden válaszadói kategória képzéseinél az egyik legnagyobb súlyú témakör az egyéni/háztartási költségvetés, tervezés.

5.5 Milyen módszerek jellemzik a képzéseket?

A képzésekben alkalmazott oktatási módszerekre vonatkozóan egyidejűleg több választ is megjelölhettek a kitöltők.¹⁹ Összességében a képzések során a két leggyakrabban alkalmazott képzési módszer a hagyományos tanítás, előadás, valamint a csoportmunkán alapuló gyakorlatias képzés szituációs feladatokkal és/vagy esettanulmányokkal színesítve (lásd 15. ábra).

15. ábra: Képzésekben alkalmazott oktatási módszerek aránya

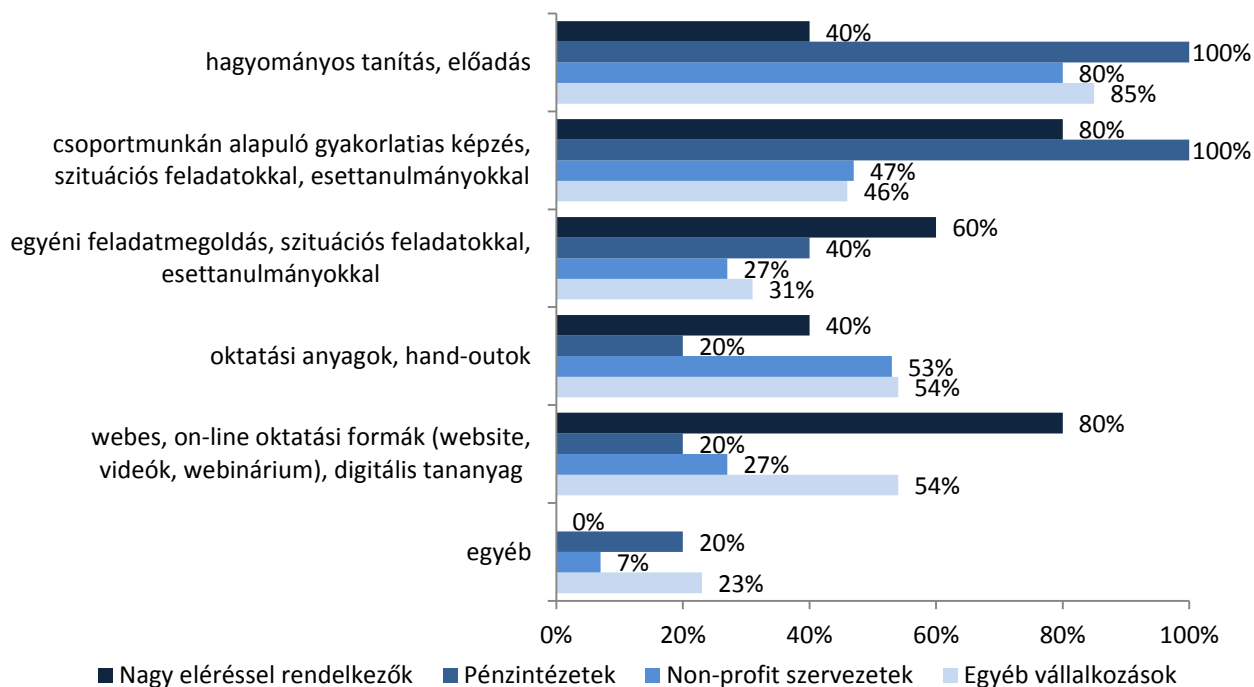
Forrás: saját szerkesztés

Az egyes válaszadói kategóriák alapján elemezve a képzésekben alkalmazott oktatási módszerek arányát a következő megállapítások tehetők (lásd 16. ábra):

- A nagy eléréssel rendelkező szervezeteken kívül mindegyik válaszadói kategóriában magas arányban említették a hagyományos tanítás módszerét.
- A csoportmunkán alapuló gyakorlatias képzés a nagy eléréssel rendelkező szervezetek és a pénzintézetek esetében hangsúlyos, ugyanakkor az egyéb vállalkozások és a non-profit szervezetek képzési programjainak felénél szintén alkalmazásra kerül.
- Az egyéni feladatmegoldás (szituációs feladatokkal és esettanulmányokkal) a nagy eléréssel rendelkezők képzéseinek több mint felénél jelen van.
- A webes oktatási formák, a digitális tananyag használata a nagy eléréssel rendelkezők képzéseinek hangsúlyos, valamint az egyéb vállalkozások képzéseinek felénél is alkalmazzák.

¹⁹ A kiértékelés a kérdőív 4.7. kérdésére adott válaszokon alapul.

16. ábra Képzésekben alkalmazott oktatási módszerek aránya válaszadói kategóriák szerinti bontásban

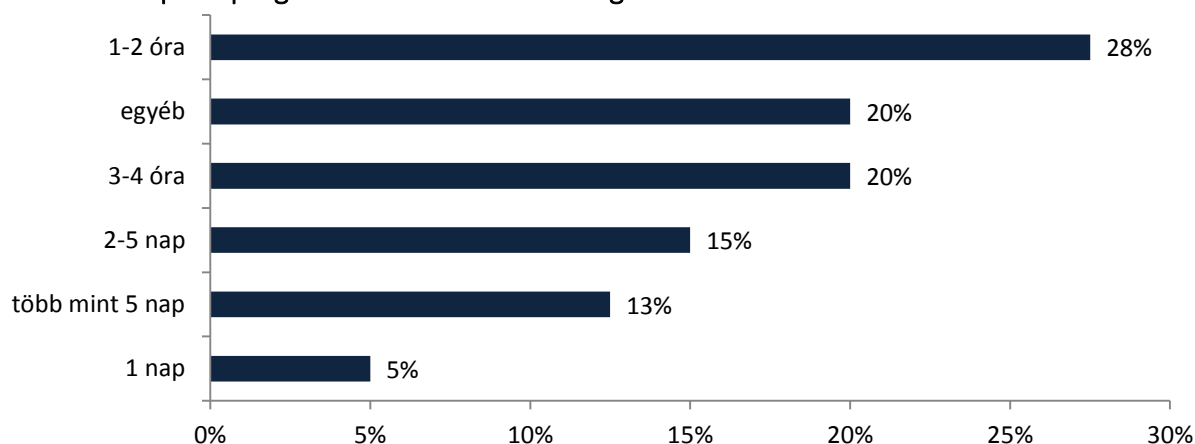
Forrás: saját szerkesztés

A H9 hipotézist igazolták a felmérés adatai, mivel az oktatási módszerek tekintetében a hagyományos tanítás, előadás módszer a leghangsúlyosabb. Ugyanakkor második leggyakrabban alkalmazott módszerként a csoportmunkán alapuló, szituációs feladatokat és esettanulmányokat feldolgozó gyakorlatias képzést említették a válaszadók.

5.6 Milyen időtartamúak a képzések?

A szervezetek által indított képzések időtartamát vizsgálva látható, hogy a képzések majdnem fele legfeljebb fél napos: 28%-a 1-2 óra időtartamú, 20%-a 3-4 órás (lásd 17. ábra).²⁰ Relatív magas arányban, a válaszok egy ötödénél fordult elő az egyéb válasz, amelyhez a válaszadók több esetben „változó”, „megrendelő igényeinek megfelelően” megjegyzést fűzték. Az egynapos vagy annál hosszabb időtartam a képzési programok harmadára jellemző.

17. ábra: A képzési programok időtartamának megoszlása

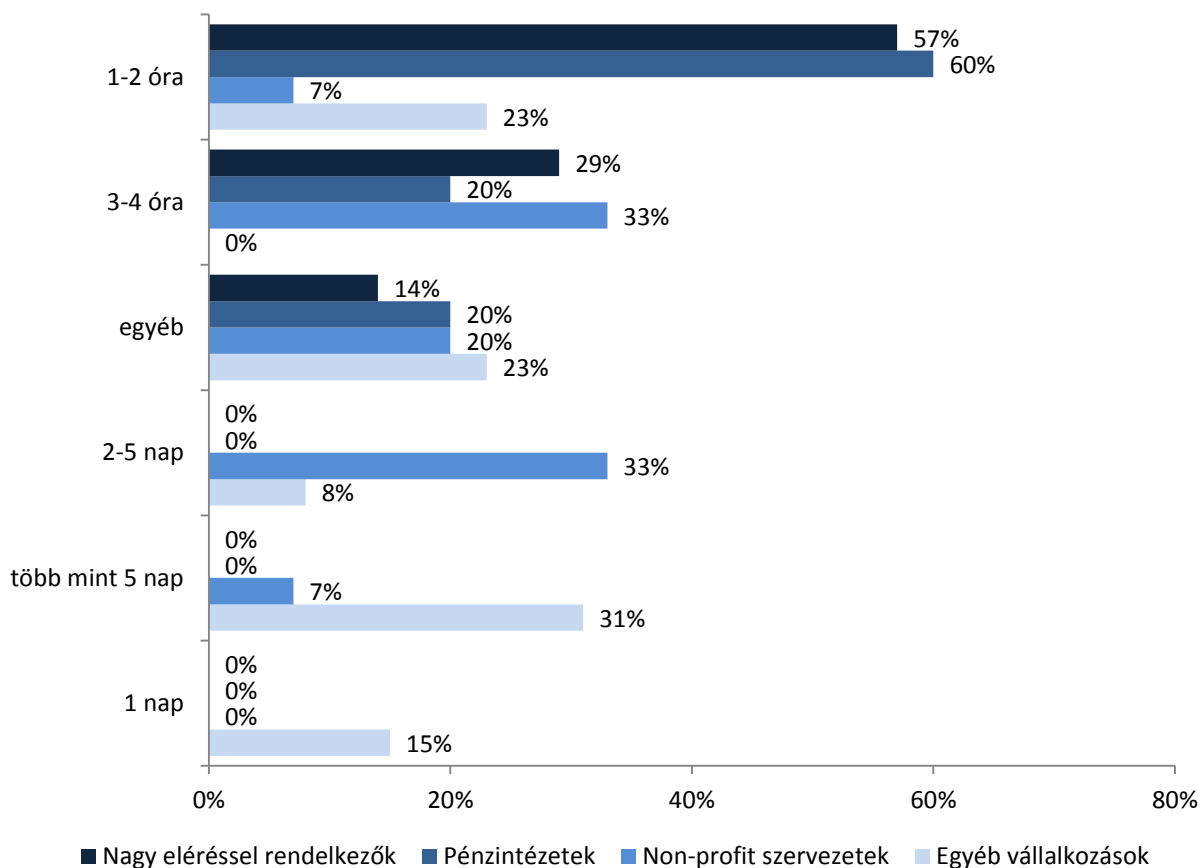
Forrás: saját szerkesztés

A képzési programok időtartamának megoszlását válaszadói kategóriák szerint vizsgálva a következők állapíthatók meg (lásd 18. ábra):

- A nagy eléréssel rendelkező szervezetek és a pénzintézetek legnagyobb arányban 1-2, illetve 3-4 órás foglalkozásokat tartanak.
- A non-profit szervezetek képzéseinek egyharmada 3-4 órás időtartamú, ugyanakkor magas azon képzések aránya (40%), amelyeknek időtartama eléri vagy meghaladja a két napot. Képzéseik ötödének időtartamát az egyéb kategóriába sorolták (például „megrendelő igényei szerint” megjegyzéssel).
- Az egyéb vállalkozások esetében a képzések időtartama nagy változatosságot mutat, mivel válaszaikban mindegyik időtartam-kategória előfordul. Megfigyelhető, hogy körükben az időtartam-kategóriák eloszlása jóval egyenletesebb, bár körükben leggyakrabban épp a legrövidebb, 1-2 órás (a képzések 23%-ában) illetve a leghosszabb, több mint 5 napos (a képzések 31%-ában) időtartamú képzések fordulnak elő.

²⁰ A kiértékelés a kérdőív 4.3. kérdésére adott válaszokon alapul.

18. ábra: A képzési programok időtartamának megoszlása válaszadói kategóriák szerinti bontásban

Forrás: saját szerkesztés

A 18. ábra alapján kirajzolódó összefüggést, amely szerint a képzési programok időtartama a nagy eléréssel rendelkezők és a pénzintézetek esetében többnyire rövid, míg a non-profit szervezetek és egyéb vállalkozások esetében nagyobb arányban fordul elő hosszabb időtartamú képzés, statisztikai tesztekkel is megvizsgáltuk. Mindkét alkalmazott teszt annak vizsgálatára szolgál, hogy a válaszadói kategóriák és a képzések időtartama között kimutatható-e összefüggés.²¹

Pearson-féle chí-négyzet próba 5%-os szignifikancia szinten nem jelez összefüggést a képzési programok időtartama és a válaszadói kategóriák között. Ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy a keresztábra celláinak kétharmadában a megfigyelések száma nem éri el az ötöt, sőt két esetben az adott cellában 0 érték található, így a teszt érvényessége megkérdőjelezhető. E jellegzetességek miatt elvégeztük a Fisher-féle egzakt tesztet is, amelynek érvényességét nem befolyásolják az imént felsorolt tényezők. 5%-os szignifikancia szinten a Fisher-féle egzakt teszt sem jelez összefüggést a képzési programok időtartama és a válaszadói kategóriák között. Megjegyezendő, hogy bár egyik elvégzett teszt sem jelzett 5%-on szignifikáns kapcsolatot, mindkét teszt „közel volt” ahhoz, hogy a két ismérv függetlenségére vonatkozó nullhipotézist elvesse.²²

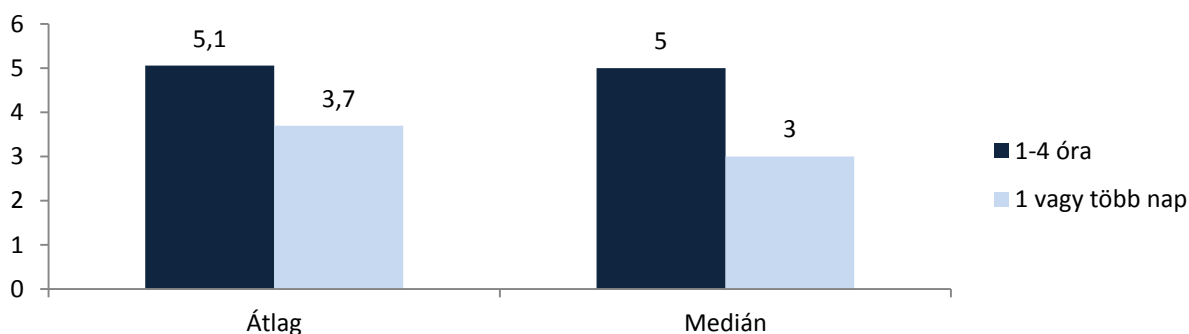
²¹ A tesztek elvégzéséhez szükséges keresztábrát a melléklet 5. táblázata ismerteti.

²² A Pearson-féle chí-négyzet teszt p-értéke 0,081, míg a Fisher-féle egzakt teszt p-értéke 0,061 volt.

Megvizsgáltuk azt is, hogy a képzések időtartama és a célcsoportok között fennáll-e összefüggés. Pontosabban azt teszteltük, hogy a közoktatásban tanulóknak is szóló képzések és a kizárólag más célcsoportnak szóló képzések időtartama között kimutatható-e összefüggés. A melléklet 6. táblázatában feltüntetett adatokból kitűnik, hogy a közoktatásban tanulóknak is szóló képzések több mint kétharmada 1-4 óra közötti időtartam, míg a kizárólag más célcsoportnak szóló képzések közel kétharmadának időtartama meghaladja a 4 órát. A végrehajtott Pearson-féle khí-négyzet és Fisher-féle egzakt teszt egyaránt összefüggést jelzett a képzések időtartama és célcsoportjai között 5%-os szignifikancia szinten.²³

Vizsgáltuk azt is, hogy kimutatható-e összefüggés a képzések időtartama és aközött, hogy hány témakört érintenek az egyes képzések.²⁴ A 19. ábra alapján, amely a képzéseken érintett témakörök számának átlagát és mediánját is mutatja, megállapítható, hogy a rövidebb időtartamú képzéseken átlagot és mediánt tekintve is több témát dolgoznak fel, mint a hosszabb képzéseken. Ezen összefüggés statisztikai vizsgálatához az előzetes feltételvizsgálatok alapján a nem paraméteres Mann-Whitney próbát alkalmaztuk. A tesztben az 1-4 órás időtartamú képzéseket és ennél hosszabb képzéseket hasonlítottuk össze, amelyek között a próba 5%-os szignifikancia szinten nem jelzett összefüggést.²⁵

19. ábra: Az 1-4 órás és az annál hosszabb időtartamú képzések által érintett témakörök számának átlaga és mediánja

Forrás: saját szerkesztés

A **H10** hipotézist igazolták a felmérés adatai, mivel a képzések időtartama – különösen a közoktatásban tanulókat is célzóké – többnyire rövid, 1-4 óra.

A **H11** hipotézist nem igazolta a felmérés, mivel a rövidebb időtartamú képzéseken – bár nem szignifikánsan – több témát dolgoznak fel, mint a hosszabb képzéseken.

²³ A Pearson-féle khí-négyzet teszt érvényessége az alacsony előfordulási számosság miatt ezúttal is megkérdőjelezhető. Ugyanakkor mindkét teszt p-értéke egyformán alacsony, 0,002 volt.

²⁴ Az egyes képzéseken érintett témakörök számát az alapján definiáltuk, hogy az adott képzésre vonatkozóan hány témakört jelölt meg a válaszadó (bővebben lásd 5.4 fejezet).

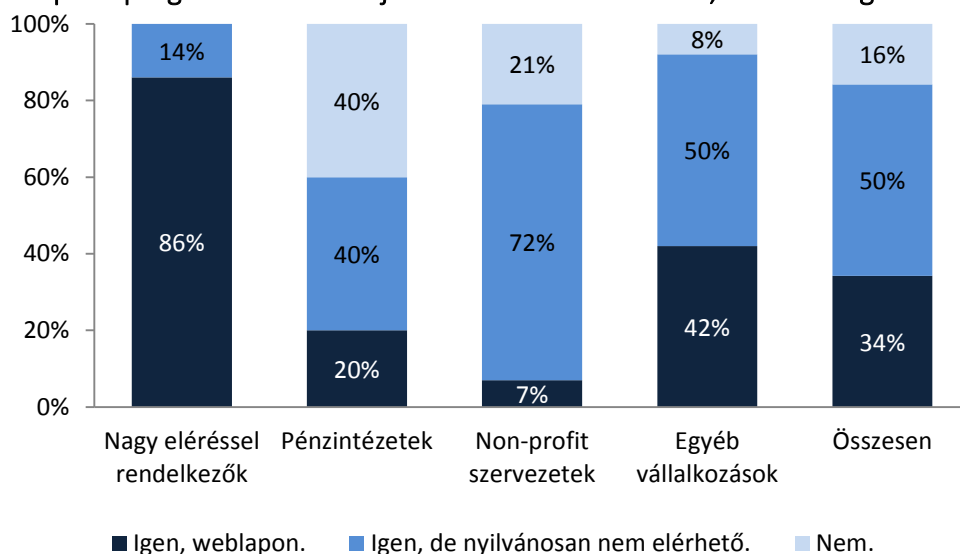
²⁵ A Mann-Whitney próba p-értéke 0,084 volt.

5.7 Mennyiben érhetőek el illetve állnak rendelkezésre a képzések tematikái és tananyagai?

A beérkezett válaszok alapján a képzési programok tematikái összességében alacsony arányban, 34%-ban érhetőek el nyilvánosan, 50%-ban ugyan elérhetőek, de nem nyilvánosan, illetve 16%-ban nem állnak rendelkezésre (lásd 20. ábra).²⁶Válaszadói kategóriák szerint vizsgálva a képzési programok rendelkezésre állását illetve elérhetőségét a következők állapíthatók meg:

- A nagy eléréssel rendelkezők esetében a képzési programok tematikája egy kivétellel nyilvánosan, weblapon elérhető.
- A pénzintézetek körében egyetlen képzési program tematikája érhető el nyilvánosan, a maradék négy képzés egyik felében van ugyan tematika, de az nyilvánosan nem elérhető, illetve másik felében nincs a képzési programoknak tematikája.
- A non-profit szervezetek egy képzés kivételével nem teszik elérhetővé tematikájukat, illetve a képzések mintegy ötödénél nem is rendelkeznek vele.
- Az egyéb vállalkozások képzéseinek több mint két ötödénél a képzési program tematikája nyilvánosan elérhető, míg képzéseik felénél ezt nem teszik elérhetővé.

20. ábra: A képzési programok tematikájának rendelkezésre állása, elérhetősége

Forrás: saját szerkesztés

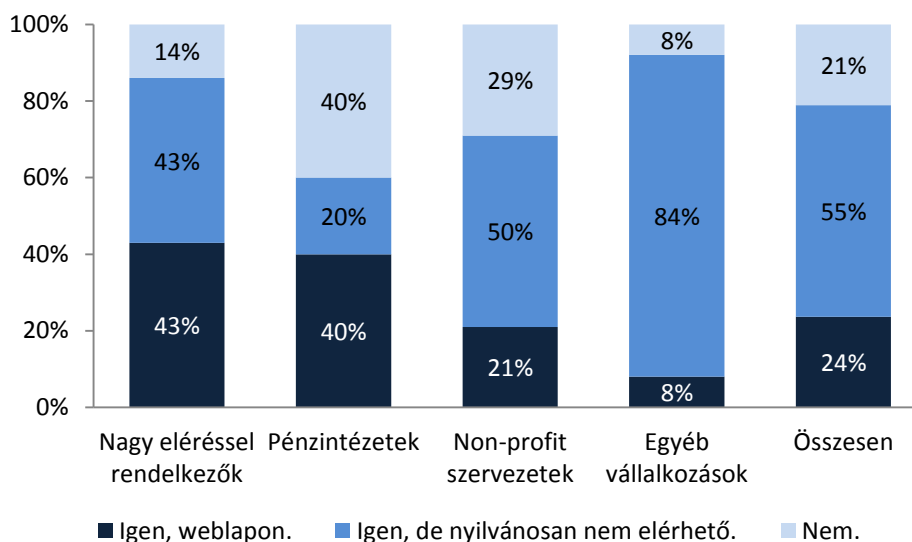
A képzési programok tananyagának elérhetőségét, rendelkezésre állását elemezve megállapítható, hogy elérhetőségük a képzési programok tematikájánál is alacsonyabb.²⁷ Összességében a tananyagok 76%-a nem érhető el nyilvánosan, ezen belül a képzési programok 21%-a esetében tananyag nem áll rendelkezésre (lásd 21. ábra).

²⁶ A kiértékelés a kérdőív 4.9. kérdésére adott válaszokon alapul.

²⁷ A kiértékelés a kérdőív 4.10. kérdésére adott válaszokon alapul.

Válaszadói kategóriák szerinti bontást tekintve látható, hogy bár legnagyobb arányban a nagy eléréssel rendelkező szervezetek és a pénzügyintézetek képzéseikhez kapcsolódó tananyagok érhetőek el nyilvánosan, arányuk mégis csak 40% körüli. A non-profit szervezeteknél a tananyagok 79%-a nem érhető el nyilvánosan, ez az arány az egyéb vállalkozások képzési programjainál 92%.

21. ábra: A képzési programokhoz kapcsolódó tananyagok rendelkezésre állása, elérhetősége

Forrás: saját szerkesztés

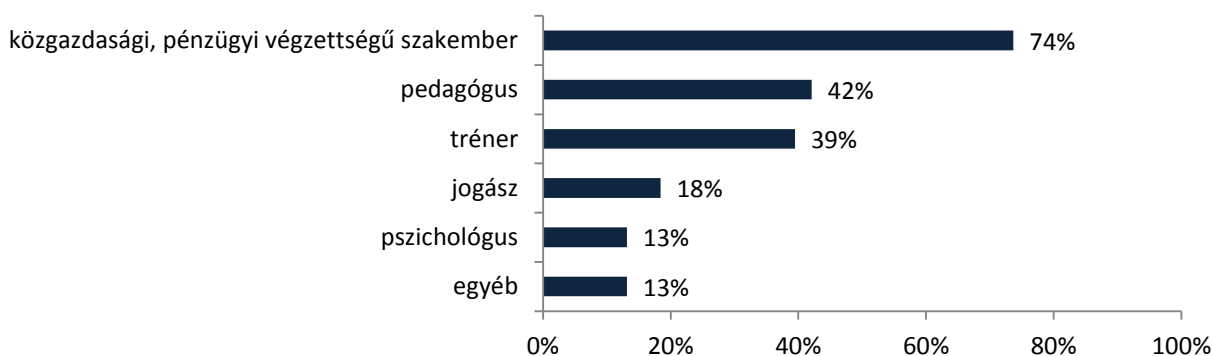
A H12 hipotézist igazolták a felmérés adatai, mivel a képzésekhez kapcsolódó tematikák és tananyagok a képzések több mint kétharmadánál nem érhetőek el nyilvánosan.

5.8 Milyen szakképzettségűek a képzések oktatói?

A felmérésben a képzéseken oktatók szakképesítésére vonatkozóan a válaszadók egy képzésre vonatkozóan több választ is megjelölhettek tekintettel arra, hogy egy adott képzésben több, esetlegesen eltérő szakképesítésű oktató is közreműködhet.²⁸

Összességében a válaszadók képzéseik közel háromnegyedénél említették, hogy közgazdasági, pénzügyi végzettséggel, valamint kétötödénél pedagógus vagy tréner végzettséggel rendelkező szakember is oktat (lásd 22. ábra)

22. ábra: A képzéseken oktatók szakképesítése

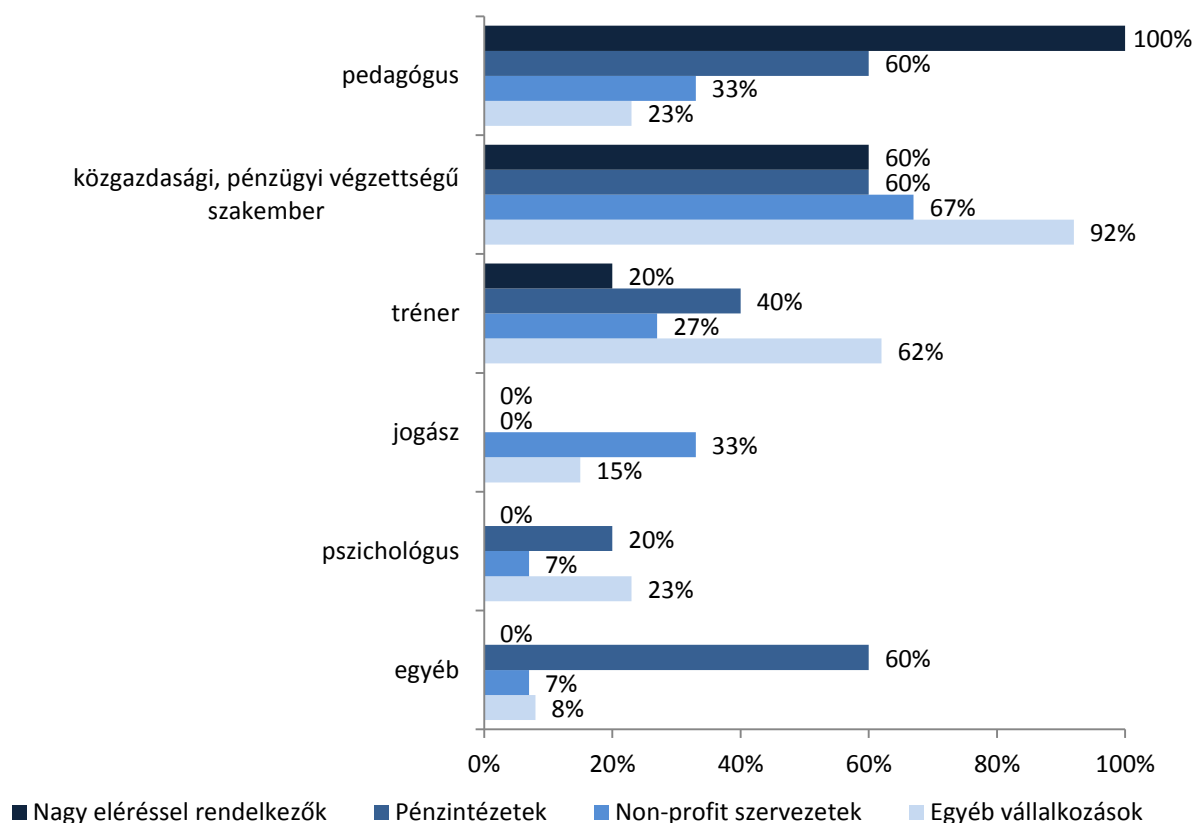
Forrás: saját szerkesztés

Válaszadói kategóriák szerint elemezve a képzéseken oktatót szakképesítését megállapítható, hogy (lásd 23. ábra):

- A nagy eléréssel rendelkező szervezetek által indított összes képzésen megtalálhatóak pedagógusok, illetve mellettük a képzések mintegy kétharmadában találkozhatunk közgazdasági, pénzügyi végzettséggel rendelkező szakemberrel.
- A pénzintézetek által indított képzések 60-60%-ában találkozhatunk pedagógussal, közgazdással vagy egyéb végzettséggel rendelkező szakemberrel.
- A non-profit szervezetek képzéseinek kétharmadában oktat közgazdasági, pénzügyi végzettségű szakember, illetve ebben a csoportban legmagasabb – bár számszerűen nem éri el az egyharmadot – a képzéseken oktató jogászok aránya.
- Az egyéb vállalkozások szinte minden képzésén oktat közgazdasági, pénzügyi végzettségű szakember.

²⁸ A kiértékelés a kérdőív 4.11. kérdésére adott válaszokon alapul.

23. ábra: A képzéseken oktatók szakképessége a válaszadói kategóriák függvényében

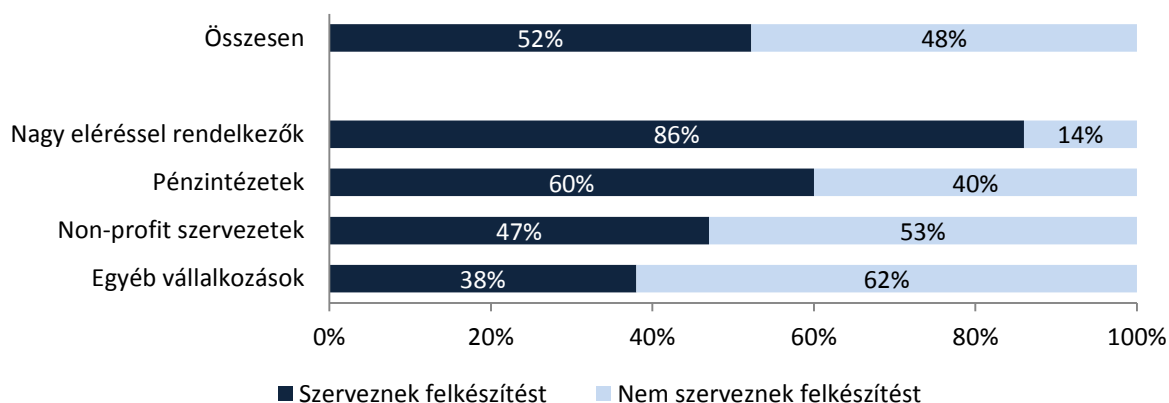
Forrás: saját szerkesztés

A H13 hipotézist igazolták a felmérés adatai, mivel a képzések többségében közgazdasági, pénzügyi végzettséggel rendelkező szakember oktat.

5.9 Mennyire jellemző az oktatók felkészítése?

Összességében az oktatók a képzések valamivel több mint felénél részesülnek felkészítésben (lásd 24. ábra).²⁹ A válaszadói kategóriák szerinti elemzés rávilágít, hogy az oktatók legnagyobb arányban, 86%-ban a nagy eléréssel rendelkező szervezetek által indított képzések esetében részesülnek felkészítésben. A pénzügyintézetek által indított képzéseknél ez az arány 60%, míg a non profit szervezeteknél 47%, míg az egyéb vállalkozásoknál 38%.

24. ábra: Oktatók felkészítése

Forrás: saját szerkesztés

Külön megvizsgáltuk, hogy a közoktatásban tanulóknak szóló képzési programok és az oktatók felkészítése között fennáll-e kapcsolat (lásd melléklet 7. táblázat). A táblázat alapján kitűnik, hogy a közoktatásban tanulóknak szóló képzési program oktatói nagyobb arányban részesülnek felkészítésben, mint a nem a közoktatásban tanulóknak szóló képzések oktatói. A kapcsolat létezését a Pearson-féle chí-négyzet teszt is megerősíti 5%-os szignifikancia szinten.³⁰

Megvizsgáltuk a közpénzen is finanszírozott képzési programok és az oktatók felkészítése közötti kapcsolatot is (lásd melléklet 8. táblázat). E tekintetben a táblázat alapján sem látszódik összefüggés, illetve a Pearson-féle chí-négyzet sem jelez 5%-os szignifikancia szinten kapcsolatot.³¹

A **H14** hipotézist igazolták a felmérés adatai, mivel a közoktatásban tanulóknak szóló képzési programok oktatóit szignifikánsan nagyobb arányban készítik fel, mint a nem közoktatásban tanulóknak számára meghirdetett képzések oktatóit.

²⁹ A kiértékelés a kérdőív 4.12. kérdésére adott válaszokon alapul.

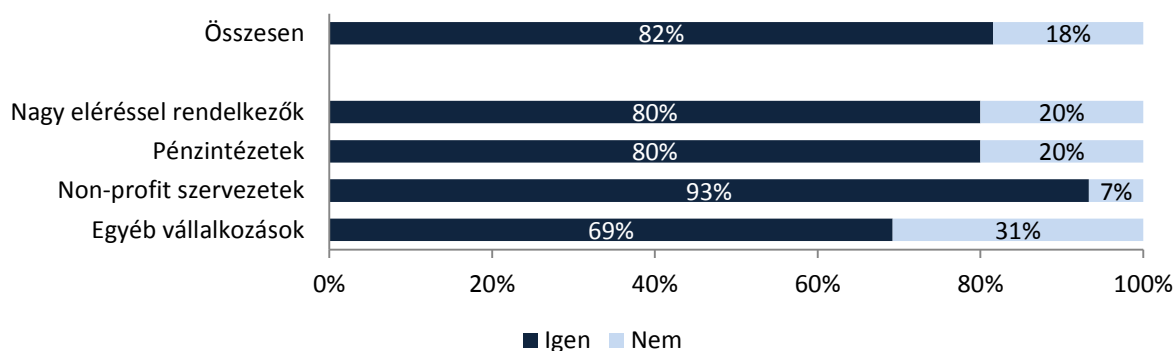
³⁰ A Pearson-féle chí-négyzet teszt p-értéke 0,000 volt.

³¹ A Pearson-féle chí-négyzet teszt p-értéke 0,935 volt.

5.10 Mennyire jellemző az igények felmérése, illetve a képzés eredményességének mérése?

A beérkezett válaszok alapján a képzések túlnyomó többségében (82%) a programok kialakítása során felméri a célcsoport igényeit, képzési szükségleteit (lásd 25. ábra).³² Ez a túlsúly a válaszadói kategóriákon belül is megfigyelhető, a nagy eléréssel rendelkezők és a pénzügyintézetek 80%-a, a non-profit szervezetek 93%-a válaszolta, hogy felméri a célcsoport igényeit, az egyéb vállalkozásoknál ez az arány 69% volt.

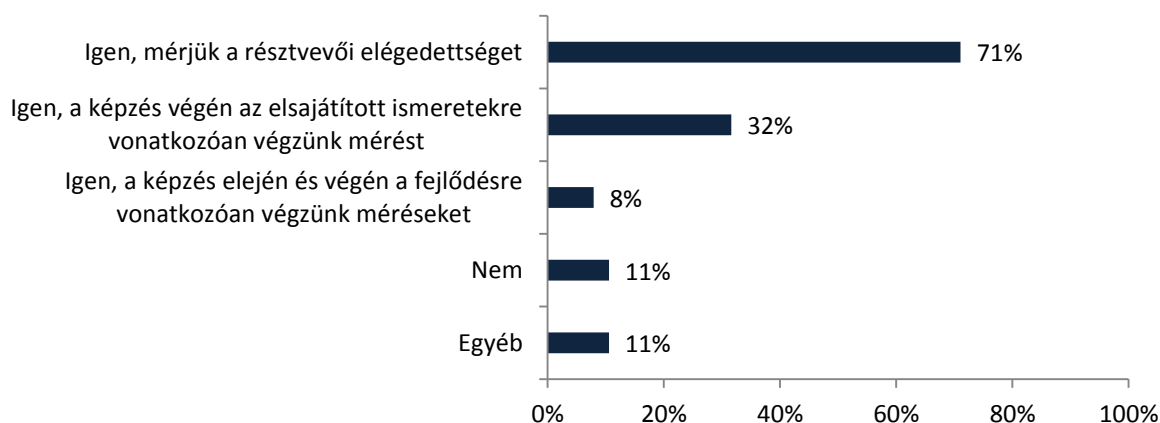
25. ábra: A program kialakítása során felméri-e a célcsoport igényeit, képzési szükségleteit?

Forrás: saját szerkesztés

A képzések eredményességi, hatékonysági méréseire vonatkozó kérdés esetében több válasz megjelölésére is lehetőség volt.³³ Összességében a képzések 71%-ánál mérik a résztvevők elégedettségét, míg az ismeretszerzésre vonatkozó mérés csak a képzések 32%-ánál van jelen (lásd 26. ábra). Ugyanakkor mindössze a képzések 8%-ában mérik a képzés elején és a végén is az elsajátított ismereteket, azaz a képzés eredményeképpen mutakozó fejlődést.

26. ábra: Mérik-e és miként a képzések eredményességét, hatékonyságát?

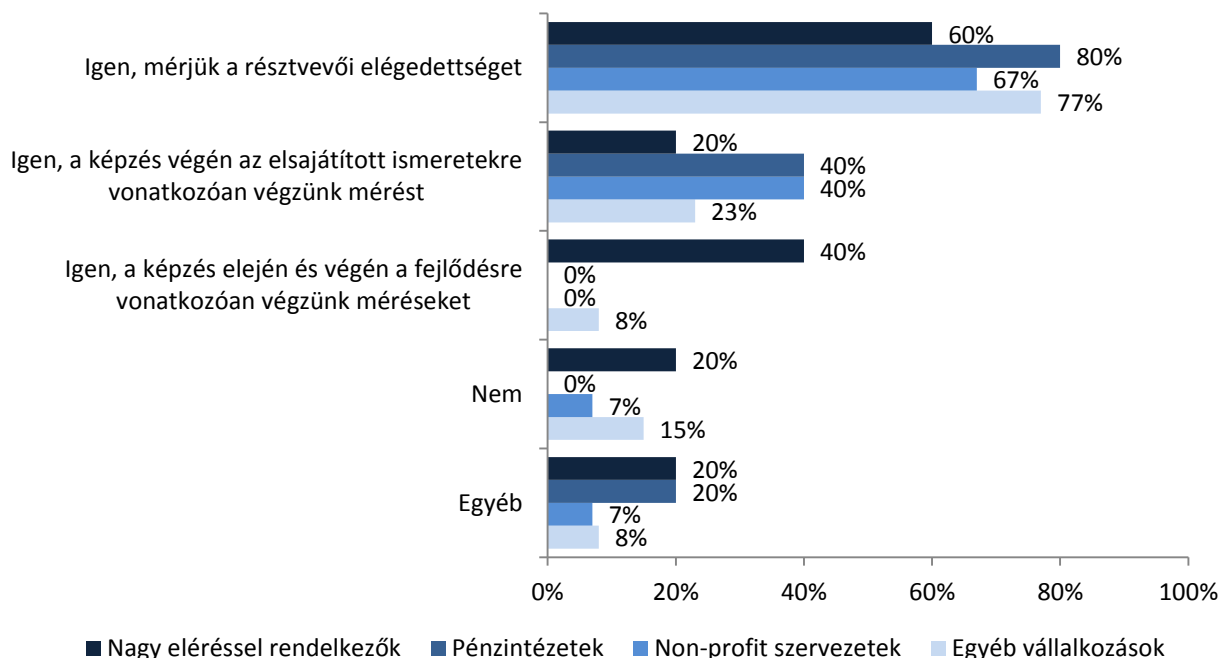
Forrás: saját szerkesztés

³² A kiértékelés a kérdőív 4.8. kérdésére adott válaszokon alapul.

³³ A kiértékelés a kérdőív 4.13. kérdésére adott válaszokon alapul.

Válaszadói kategóriák szerinti bontást tekintve hasonló tendenciák mutatkoznak (lásd 27. ábra). Kiemelendő, hogy legnagyobb arányban (40%) – és egyben szinte kizárólagosan – a nagy eléréssel rendelkező szervezetek végeznek a fejlődésre vonatkozó méréseket a képzés elején és végén.

27. ábra: Mérik-e és miként a képzések eredményességét, hatékonyságát? (válaszadói kategóriák szerinti bontás)

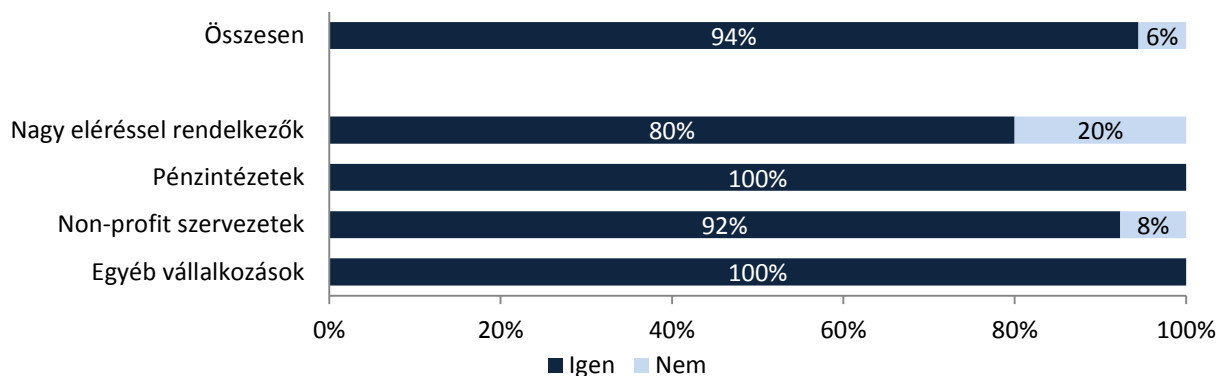
Forrás: saját szerkesztés

Megvizsgáltuk azt is, hogy van-e összefüggés a képzések időtartama és a között, hogy történik-e mérés a képzés során (lásd melléklet 9. táblázat). A táblázat alapján a rövidebb (1-4 órás) és az annál hosszabb képzések között nincs érdemi különbség: az időtartamtól függetlenül a képzések többségében mérik az eredményességet illetve a hatékonyságot.³⁴ A képzés végén az elsajátított ismeretekre vonatkozó értékelés valamivel nagyobb, de még így is alacsony arányban (31%) van jelen a több napos képzéseknél, mint az 1-4 órásoknál. A képzés elején és a végén történő mérés csak a rövidebb képzéseknél figyelhető meg (ott is csak 12%-uknál), ugyanis az 1 vagy több napos képzések esetében egyáltalán nem végeznek ilyen jellegű értékelést.

³⁴ Az „egyéb” időtartamot megjelölő válaszokat kihagytuk az elemzésből.

Vizsgáltuk azt is, hogy a képzési programok tapasztalatait a szervezők felhasználják-e, beépítik-e a tananyagokba.³⁵ Összességében igen magas arányban (94%) hasznosításra kerülnek a képzések tapasztalatai (lásd 28. ábra). A válaszok alapján a pénzügyintézetek és az egyéb vállalkozások mindig felhasználják, beépítik a képzési programok tapasztalatait a tananyagokba. A non-profit szervezetek és a nagy eléréssel rendelkezők esetében is csak 1-1 képzés során nem fejlesztik ez alapján tovább a tananyagukat.

28. ábra: Felhasználják-e, illetve beépítésre kerülnek-e a képzési programok tapasztalatai a tananyagokba?

Forrás: saját szerkesztés

A H15 hipotézist igazolták a beérkezett válaszok, mivel bár a résztvevői elégedettséget a képzések nagy hányadában mérik, ugyanakkor a képzések eredményessége az esetek túlnyomó többségében nem került felmérésre.

³⁵ A kiértékelés a kérdőív 4.14. kérdésére adott válaszokon alapul.

6. Eredmények összegzése

A pénzügyi kultúra fejlesztését megcélzó képzési programokra vonatkozó kérdőíves felmérésünk alapján az alábbiak szerint összegezhetjük a kutatás eredményeit.

1. A képzések szervezői (vagyis a válaszadó szervezetek, vállalkozások) jelentősen különböznek egymástól gazdálkodási formájuk, képzéseiken részt vevők létszáma, programjaik finanszírozási módja, célcsoportja alapján. A képzéseiken részt vevők létszáma, gazdálkodási formája alapján négy, egymástól jól elkülöníthető válaszadói kategóriát hoztunk létre („nagy eléréssel rendelkezők”, „pénzintézetek”, „non-profit szervezetek”, „egyéb vállalkozások”).
2. A nagy eléréssel rendelkezők kategóriába négy szervezetet soroltunk. Mivel a csoport bármelyik tagja nagyobb eléréssel rendelkezik, mint a többi kategóriába tartozó szervezetek által összesen elért személyek száma, a „nagy eléréssel rendelkezők” tekinthetők a pénzügyi kultúra képzéssel foglalkozó legfontosabb szereplőinek, jellemzőik alapvetően meghatározzák a hazai pénzügyi kultúra képzéseket.
3. A nagy eléréssel rendelkező szervezetek képzéseinek célcsoportja, így a részt vevők jelentős többsége is közoktatásban tanuló diák. A programokat főként európai uniós támogatásokból, állami támogatásokból, alapítói befizetésekből, tagdíjból, adományokból finanszírozzák (az általuk felhasznált közpénz 2012-2014. között kb. 1,2 Mrd Ft). Oktatási módszereiket a szituációs feladatokkal, esettanulmányokkal kiegészített csoportmunka/egyéni feladatmegoldás, valamint a web-alapú oktatási formák jellemzik; a hagyományos tanítás, előadás kevésbé. Képzéseik időtartama rövid, jellemzően 1-2 óra. A képzések elsődleges célja az ismeretátadás és a felelős pénzügyi döntések előkészítése, segítése. A képzéseken hangsúlyosak a háztartási/egyéni költségvetéssel, a takarékoskodással, megtakarítással, pénzügyi tudatossággal kapcsolatos témakörök. Bár a képzések tematikái nyilvánosak, a tananyagok többsége nyilvánosan nem elérhető, vagy nincs. Képzéseiken pedagógusok oktatnak, mellettük a képzések kétharmadában pénzügyi, gazdasági végzettségű szakember is dolgozik. Az oktatók számára végeznek felkészítést. A képzés eredményeképpen elért fejlődést többségük nem méri.
4. A nagy eléréssel rendelkezők mellett a pénzintézetek és a non-profit szervezetek csoportjába tartozók képzési programjai szintén elsősorban a közoktatásban tanuló korosztályt célozzák. Az egyéb vállalkozások célcsoportja elsődlegesen a felnőtt korosztály. A képzési programok résztvevőinek körében a közoktatásban tanulók aránya jelentősen meghaladja társadalmi reprezentáltságukat. Ebből következik az is, hogy az elért felnőttek aránya a teljes elérési létszámon belül alacsonyabb, mint a felnőttek társadalmon belüli aránya.
5. A képzések célja elsősorban általános pénzügyi ismeretek átadása, felelős pénzügyi döntéshozatal támogatása. A válaszadók nagy többsége úgy nyilatkozott, hogy konkrét pénzügyi termékek megismertetése, népszerűsítése, illetve a képzéseken résztvevők pénzügyi szokásainak feltérképezése nem célja képzéseiknek.

A képzések által a leghangsúlyosabb témakörök a „háztartási/egyéni költségvetés, tervezés, takarékoskodás”, valamint a „tudatos pénzügyi magatartás” voltak. Az adózás a legkevésbé hangsúlyos témakör.

6. A képzések finanszírozása a saját forrás mellett a nagy eléréssel rendelkezők és a pénzügyintézetek esetén jellemzően állami és uniós támogatásból, a non-profit szervezetek esetében állami támogatásból, az egyéb szervezeteknél jellemzően résztvevői befizetésekből valósul meg.
7. Bár az oktatási módszerek tekintetében a hagyományos tanítás, előadás módszer a leggyakoribb, második leggyakrabban alkalmazott módszerként a csoportmunkán alapuló, szituációs feladatokat és esettanulmányokat feldolgozó gyakorlatias képzést említették a válaszadók. A rövidebb időtartamú, néhány órás képzések inkább a közoktatásban tanuló diákoknak szóló programokra jellemző, a felnőtteknek szóló programok hosszabbak, gyakran több naposak.
8. A képzések tematikáinak csupán harmada, tananyagainak mindössze negyede érhető el nyilvánosan.
9. A képzési programok nagy többségében oktat pénzügyi, gazdasági végzettségű szakember. Az oktatóknak a képzési programok felében szerveznek felkészítést.
10. Bár a résztvevői elégedettséget mérik a képzések nagy hányadában, a képzés révén elért fejlődést nem mérik, így a képzések eredményessége az esetek túlnyomó többségében nem ismert.

7. Következtetések

A bevezetőben bemutatott felmérések, tanulmányok rámutattak arra, hogy Magyarországon a lakosság pénzügyi ismereteinek szintje elmarad a kívánatostól annak ellenére, hogy pénzügyi kultúra fejlesztés céljából jelentős erőforrások kerültek felhasználásra. Az OECD 2010-ben, illetve 2015-ben reprezentatív mintán végzett, nemzetközi összehasonlításra alkalmas felmérése szerint, bár a két vizsgálat között eltelt időszakban csökkent azoknak a száma, akik napi megélhetési gondokkal küzdenek, a pénzügyekkel kapcsolatos ismeretek szintje, a pénzügyek tudatos kezelésével kapcsolatos viselkedésformák (tervezés, költségvetés-készítés) romló tendenciát mutattak. Különösen figyelmeztető az Állami Számvevőszék és kutatópartnerei által, a felsőoktatásban tanulók körében végzett felmérés, amely szerint nem jobb azoknak a hallgatóknak a pénzügyi kultúrája, akik középiskolás korukban pénzügyi-gazdasági képzésben részt vettek. Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy mi lehet a fentiek oka.

A pénzügyi kultúra fejlődésének egyik gátja az lehet, hogy bár a közoktatásban tanulók jelentős hányada részesül pénzügyi kultúra fejlesztését célzó képzésben, ezek a képzések igen rövidek, alig pár órák, ami nehezíti az ismeretek eredményes átadását. Felmérésünk szerint ráadásul a rövidebb képzések jellemzően több témát is átfognak, ezáltal egy-egy téma feldolgozására még kevesebb idő jut.

Kockázatot jelent, hogy a képzési tematika, a tananyagok rendelkezésre állása, nyilvános elérhetősége nem jellemző. Ez különösen problematikus a tanulók képzésénél, mert így a képzésen átadandó ismeretekről, megközelítésekről, a módszerekről a szülők, a tanárok, az oktatásért felelős kormányzat, illetve az adófizető állampolgár sem rendelkezik elegendő információval.

A keresztábra-elemzések rávilágítottak további összefüggésekre is. Azon szervezetek, amelyek elsősorban a közoktatásban tanulókat célozzák meg programjaikkal, képzéseikhez jellemzően központi (EU forrásokat, központi költségvetési támogatásokat), illetve pénzügyi intézmények által nyújtott támogatásokat használnak fel. Kockázatként értékeljük azonban, hogy a milliárdos nagyságrendű közpénzfelhasználás eredményességéről nem áll információ rendelkezésre, mivel a képzési programok eredményességi mérése sem történik meg. A felelős és megalapozott közpénzfelhasználás elősegítésére ezért indokolt lehet, hogy a közpénzből is finanszírozott pénzügyi kultúra fejlesztését célzó programok

– tematikájuk és tananyaguk elérhetősége és minőségbiztosítottága mellett – eredményességükről is számot adjanak.

Aktuális felmérésünk eredményei azt mutatják, hogy a képzések eredménytelenségét a képzésekkel kapcsolatos minőségbiztosítás hiányosságai okozhatják. Az oktatásban a minőséget:

- a) a képzők felkészültsége,
- b) az elérhető, jól kidolgozott, a célcsoport igényeire és sajátosságaira szabott tematika (a tematika tartalmazza a képzés célját, célcsoportját, időtartamát, követelmény-rendszerét, a tartalmi egységeit, tananyagát és az oktató személyét),
- c) a minőségbiztosított tananyagok (tankönyvek, munkafüzetek, elektronikus tudásbázis),
- d) a képzési céloknak megfelelő képzési módszerek és időtartam, illetve
- e) a képzés eredményességének mérése biztosítja.

Ahhoz, hogy a képzések a jövőben eredményesek legyenek, mindenképpen szükséges erősíteni a fenti minőséget és eredményességet biztosító tényezőket. Fontos emellett, hogy az egyes képzési programok megismerhetőek, értékelhetőek legyenek, és a ma még elszórt, egymástól független kezdeményezések a jövőben egy egymásra épülő képzési rendszerré álljanak össze.

Kutatásunk feltárta, hogy a pénzügyi kultúra fejlesztéssel foglalkozó, jelentős közpénzt felhasználó szervezetek nem a pénzügyi kultúra fejlesztésére leginkább rászoruló felnőtt csoportokat (vagyis pl. az alacsony jövedelemmel rendelkezőket, munkanélkülieket) célozzák meg. Továbbá tekintettel arra, hogy a felnőtteknek szóló képzések túlnyomó részét a résztvevői befizetés finanszírozza, az alacsony jövedelmi kategóriába tartozók ezeket a képzéseket nem tudják igénybe venni. A felnőtteket célzó képzések ezért jelenleg a rászorultak elenyésző részét érik el, így nem várható, hogy ezek a programok társadalmi szinten mérhető módon járuljanak hozzá a pénzügyi kultúra fejlesztéséhez. Érdemes megfontolni, hogy a jövőben hazánk adófizetői pénzéből az iskolás korosztályok mellett a felnőtt korosztályok számára is biztosítson képzési támogatást. Megfelelő célratartottság és minőségbiztosítás mellett így alakulhat ki Magyarországon egy széles rétegek számára elérhető pénzügyi tudást, attitűdöt és viselkedést fejlesztő képzési rendszer, aminek hatásai mikro- és makro szinten is érzékelhetőek lehetnek.

Irodalomjegyzék

- Atkinson, A. & Messy, F. (2012): Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study, *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions*, No. 15, OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en>
- Australian Securities and Investments Commission (2013): National Financial Literacy Stocktake Survey 2013, http://www.financialliteracy.gov.au/media/528627/report-375_nfls-stocktake-survey-2013.pdf
- Bárczi J. & Zéman Z. (2015): A pénzügyi kultúra és annak anomáliái, *Polgári Szemle*, 11. évfolyam 1-3. szám, http://www.polgariszemle.hu/?view=v_article&ID=659
- Béres D. & Huzdik K. & Kovács P. & Sági Á. & Németh E. (2013): Felmérés a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrájáról. Kutatási jelentés, 2013. június, <http://www.asz.hu/tanulmanyok/2013/kutatasi-jelentes-felmeres-a-felsooktatásban-tanulo-fiatalok-penzugyi-kulturajarol/t353.pdf>
- Grifoni, A. & Messy, F. (2012): Current Status of National Strategies for Financial Education; A comparative analysis and relevant practices, *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions*, No. 16, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5k9bcwct7xmn-en>
- Huzdik K. & Béres D. & Németh E. (2014): Pénzügyi kultúra versus kockázatvállalás empirikus vizsgálata a felsőoktatásban tanulóknál, *Pénzügyi Szemle*, 2014/4, <http://www.asz.hu/penzugyi-szemle-cikkek/2014/penzugyi-kultura-versus-kockazatvallas-empirikus-vizsgálata-a-felsooktatásban-tanuloknal/huzdik-beres-nemeth-2014-4.pdf>
- Klapper, L. & Lusardi, A. & Panos, G. A. (2012): Financial Literacy and the Financial Crisis, *Netspar Discussion Papers*, DP03/2012-007, <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=122421>
- Kovács P. & Révész B. & Ország G. (2013): A pénzügyi kultúra és attitűd mérése. <http://www.eco.u-szeged.hu/download.php?docID=40014>
- Luksander A. & Béres D. & Huzdik K. & Németh E. (2014): A felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúráját befolyásoló tényezők vizsgálata, *Pénzügyi Szemle*, 2014/2, <http://www.asz.hu/penzugyi-szemle-cikkek/2014/a-felsooktatásban-tanulo-fiatalok-penzugyi-kulturajat-befolyasolo-tenyezok-vizsgálata-1/luksandera-2014-2.pdf>
- MNB (2014) Tudás és érték, a Magyar Nemzeti Bank társadalmi felelősségvállalási stratégiája, 2014. június, <http://www.mnb.hu/letoltes/mnb-tarsadalmi-spread-low-1.pdf>
- Németh E. & Béres D. & Huzdik K. (2015): The Attitude of Young Hungarian Adults to Loans, *Journal of Business and Social Science*, Vol. 6, No. 4; April 2015, http://ijbssnet.com/journals/Vol_6_No_4_April_2015/7.pdf
- Szalay Gy. (2013) Pénzügyi alapismeretek a közoktatásban: eredmények és további lehetőségek, MNB Pénzügyi Kultúra Központ, Országos Szakmai Tanévnyitó, 2013. augusztus 23., http://moderniskola.hu/sites/default/files/field/image/tanevnyito2013/prezik/penzugyi_alapismeretek_a_kozoktatásban.pdf
- Widdowson, D. & Hailwood, K. (2007): Financial literacy and its role in promoting a sound financial system, *Reserve Bank of New Zealand: Bulletin*, Vol. 70, No. 2, 2007, http://rbnz.govt.nz/research_and_publications/reserve_bank_bulletin/2007/2007jun70_2.pdf#page=37
- Willis, L. E. (2008): Against Financial Literacy Education, *Iowa Law Review*, Vol. 94, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1105384

Ábrajegyzék

1. ÁBRA: KÉPZÉSI PROGRAMMAL RENDELKEZŐ VÁLASZADÓK ELEMSZÁMA A VÁLASZADÓI KATEGÓRIÁK FÜGGVÉNYÉBEN	13
2. ÁBRA A VÁLASZADÓK KÉPZÉSI PROGRAMJAI ÁLTAL ELÉRTEK SZÁMA (FŐ)	14
3. ÁBRA: KÉPZÉSI PROGRAMOK ELEMSZÁMA A VÁLASZADÓI KATEGÓRIÁK FÜGGVÉNYÉBEN	15
4. ÁBRA A KÉPZÉSI PROGRAMOK CÉLCSOPORTJAI	16
5. ÁBRA: A KÉPZÉSI PROGRAMOK CÉLCSOPORTJAI, VÁLASZADÓI KATEGÓRIÁK SZERINTI BONTÁSBAN	17
6. ÁBRA: A KÉPZÉSEKBE ELÉRT DIÁKOK ÉS FELNŐTTEK LÉTSZÁMÁNAK MEGOSZLÁSA VÁLASZADÓI KATEGÓRIÁK SZERINT	20
7. ÁBRA: AZ EGYES VÁLASZADÓI KATEGÓRIÁK ÁLTAL INDÍTOTT KÉPZÉSEKEN ELÉRT DIÁKOK ÉS FELNŐTTEK LÉTSZÁMÁNAK MEGOSZLÁSAI	20
8. ÁBRA: A CÉLCSOPORTOK KÉPZÉSEKEN ILLETVE NÉPESSÉGEN BELÜLI ARÁNYA	21
9. ÁBRA: MILYEN FINANSZÍROZÁSI FORRÁSOKAT HASZNÁLTAK FEL KÉPZÉSI PROGRAMOKHOZ?	22
10. ÁBRA: KÉPZÉSI PROGRAMOK FINANSZÍROZÁSA A VÁLASZADÓI KATEGÓRIÁK FÜGGVÉNYÉBEN	23
11. ÁBRA MELYEK A KÉPZÉSI PROGRAMOK FŐ CÉLJAI?	25
12. ÁBRA A KÉPZÉSEK FŐBB CÉLJAI A VÁLASZADÓI KATEGÓRIÁK FÜGGVÉNYÉBEN	26
13. ÁBRA A KÉPZÉSI PROGRAMOKBAN MILYEN SÚLLYAL JELENNEK MEG AZ EGYES TÉMAKÖRÖK?	27
14. ÁBRA EGYES TÉMAKÖRÖK ÁTLAGOS SÚLYAI A VÁLASZADÓI KATEGÓRIÁK FÜGGVÉNYÉBEN	28
15. ÁBRA: KÉPZÉSEKBE ALKALMAZOTT OKTATÁSI MÓDSZEREK ARÁNYA	29
16. ÁBRA KÉPZÉSEKBE ALKALMAZOTT OKTATÁSI MÓDSZEREK ARÁNYA VÁLASZADÓI KATEGÓRIÁK SZERINTI BONTÁSBAN	30
17. ÁBRA: A KÉPZÉSI PROGRAMOK IDŐTARTAMÁNAK MEGOSZLÁSA	31
18. ÁBRA: A KÉPZÉSI PROGRAMOK IDŐTARTAMÁNAK MEGOSZLÁSA VÁLASZADÓI KATEGÓRIÁK SZERINTI BONTÁSBAN	32
19. ÁBRA: AZ 1-4 ÓRÁS ÉS AZ ANNÁL HOSSZABB IDŐTARTAMÚ KÉPZÉSEK ÁLTAL ÉRINTETT TÉMAKÖRÖK SZÁMÁNAK ÁTLAGA ÉS MEDIÁNJA	33
20. ÁBRA: A KÉPZÉSI PROGRAMOK TEMATIKÁJÁNAK RENDELKEZÉSRE ÁLLÁSA, ELÉRHETŐSÉGE	34
21. ÁBRA: A KÉPZÉSI PROGRAMOKHOZ KAPCSOLÓDÓ TANANYAGOK RENDELKEZÉSRE ÁLLÁSA, ELÉRHETŐSÉGE	35
22. ÁBRA: A KÉPZÉSEKEN OKTATÓK SZAKKÉPESÍTÉSE	36
23. ÁBRA: A KÉPZÉSEKEN OKTATÓK SZAKKÉPESSÉGE A VÁLASZADÓI KATEGÓRIÁK FÜGGVÉNYÉBEN	37
24. ÁBRA: OKTATÓK FELKÉSZÍTÉSE	38
25. ÁBRA: A PROGRAM KIALAKÍTÁSA SORÁN FELMÉRIK-E A CÉLCSOPORT IGÉNYEIT, KÉPZÉSI SZÜKSÉGLETEIT?	39
26. ÁBRA: MÉRIK-E ÉS MIKÉNT A KÉPZÉSEK EREDMÉNYESSÉGÉT, HATÉKONYSÁGÁT?	39
27. ÁBRA: MÉRIK-E ÉS MIKÉNT A KÉPZÉSEK EREDMÉNYESSÉGÉT, HATÉKONYSÁGÁT? (VÁLASZADÓI KATEGÓRIÁK SZERINTI BONTÁS)	40
28. ÁBRA: FELHASZNÁLJÁK-E, ILLETVE BEÉPÍTÉSRE KERÜLNEK-E A KÉPZÉSI PROGRAMOK TAPASZTALATAI A TANANYAGOKBA?	41

Melléklet

M.1. Keresztábrák³⁶

2. táblázat: A közoktatásban tanulóknak is szóló képzések és kizárólag más célcsoportnak szóló képzések elemszáma és százalékos megoszlása a válaszadói kategóriák függvényében.

		Közoktatásban tanulóknak is szóló képzések	Kizárólag más célcsoportnak szóló képzések	Összesen
Nagy eléréssel rendelkezők	N	7	0	7
	%	100%	0%	100%
Pénzüzetek	N	5	0	5
	%	100%	0%	100%
Non-profit szervezetek	N	6	9	15
	%	40%	60%	100%
Egyéb vállalkozások	N	7	6	13
	%	54%	46%	100%
Összesen	N	25	15	40
	%	63%	37%	100%

Forrás: saját szerkesztés

3. táblázat: A felnőtteknek is szóló képzések és kizárólag más célcsoportnak szóló képzések elemszáma és százalékos megoszlása a válaszadói kategóriák függvényében.

		Felnőtteknek is szóló képzési programok	Kizárólag más célcsoportnak szóló képzési programok	Összesen
Nagy eléréssel rendelkezők	N	1	6	7
	%	14%	86%	100%
Pénzüzetek	N	1	4	5
	%	20%	80%	100%
Non-profit szervezetek	N	9	6	15
	%	60%	40%	100%
Egyéb vállalkozások	N	13	0	13
	%	100%	0%	100%
Összesen	N	24	16	40
	%	60%	40%	100%

Forrás: saját szerkesztés

³⁶ A keresztábrában feltüntetett százalékos arányok összege a kerekítések miatt nem feltétlenül egyezik meg 100%-kal.

4. táblázat: Felnőtteknek is szóló képzési programok a finanszírozás függvényében

		Részvevői befizetésből is finanszírozott	Kizárólag más forrásból finanszírozott	Összesen
Felnőtteknek is szóló képzési programok	N	11	13	24
	%	46%	54%	100%
Kizárólag más célcsoportnak szóló képzési programok	N	0	16	16
	%	0%	100%	100%
Összesen	N	11	29	40
	%	28%	73%	100%

Forrás: saját szerkesztés

5. táblázat: Képzés időtartama a válaszadói kategóriák függvényében

		1-4 óra	4 óránál több	Egyéb	Összesen
Nagy eléréssel rendelkezők	N	6	0	1	7
	%	86%	0%	14%	100%
Pénzüzetek	N	4	0	1	5
	%	80%	0%	20%	100%
Non-profit szervezetek	N	6	6	3	15
	%	40%	40%	20%	100%
Egyéb vállalkozások	N	3	7	3	13
	%	23%	54%	23%	100%
Összesen	N	19	13	8	40
	%	48%	33%	20%	100

Forrás: saját szerkesztés

6. táblázat: Képzés időtartama a célcsoport függvényében

		Közoktatásban tanulóknak is szóló képzések	Kizárólag más célcsoportnak szóló képzések	Összesen
1-4 óra	N	17	2	19
	%	68%	13%	100%
1 vagy több nap	N	4	9	13
	%	16%	60%	100%
egyéb	N	4	4	8
	%	16%	27%	100%
Összesen	N	25	15	40
	%	100%	100%	100%

Forrás: saját szerkesztés

7. táblázat: Oktatók felkészítése a célcsoport függvényében

		Szerveznek-e az oktatók részére valamilyen felkészítést?		Összesen
		Igen	Nem	
Közoktatásban tanuló diákoknak is szóló képzések	N	19	6	25
	%	76%	24%	100%
Kizárólag más célcsoportnak szóló képzések	N	2	13	15
	%	13%	87%	100%
Összesen	N	21	19	40
	%	53%	48%	100%

Forrás: saját szerkesztés

8. táblázat: Oktatók felkészítése a finanszírozási forma függvényében

		Szerveznek-e az oktatók részére valamilyen felkészítést?		Összesen
		Igen	Nem	
Felhasznál közpénzt	N	8	7	15
	%	53%	47%	100%
Nem használ közpénzt	N	13	12	25
	%	52%	48%	100%
Összesen	N	21	19	40
	%	53%	48%	100%

Forrás: saját szerkesztés

9. táblázat: Képzés értékelése a képzés időtartamának függvényében

		Mérik-e a képzés eredményességét, hatékonyságát?					
		Részvevői elégedettséget mérik		Képzés végén az elsajátított ismeretekre vonatkozóan végeznek mérést		Képzés elején és végén a fejlődésre vonatkozóan végeznek méréseket	
		Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem
1-4 óra	N	12	5	4	13	2	15
	%	71%	29%	24%	77%	12%	88%
1 vagy több nap	N	9	4	4	9	0	13
	%	69%	31%	31%	69%	0%	100%

Forrás: saját szerkesztés

JEGYZETEK

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

1052 Budapest, Apáczai Cseré János utca 10.

Levélcím: 1364 Budapest 4. Pf. 54

Telefon: 484 9100

www.asz.hu